

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเจ้าหน้าที่สังกัดกองมหาดเล็ก สำนักพระราชวัง โดยผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม
5. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
6. แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ
7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
8. ข้อมูลพื้นฐานของกองมหาดเล็ก สำนักพระราชวัง
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2557 : 153-154) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรของพระองค์เป็นหลักปรัชญาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ รวมไปถึงการนำไปใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนคนไทยรู้เท่าทันและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยไม่หลงไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์

กรอบความคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกกำหนดเป็นนิยาม 3 ข้อ ได้แก่

1. ความพอประมาณ คือ ทำอะไรพอประมาณ การพอประมาณ คือ การตรวจสอบศักยภาพของตนเองก่อนว่ามีจุดแข็งตรงไหนฐานของตนเองอยู่ตรงไหน เรามีขีดความสามารถควบคุมได้หรือไม่ และยึดเส้นทางสายกลาง ความพอดี สมดุล
2. ความมีเหตุผล คือ ให้ใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทาง อย่าใช้กิเลสตัณหาเป็นเครื่องนำทาง อย่าทำตามกระแส ต้องมีความกล้าหาญเพียงพอที่จะเลือกหนทางว่าจะดำเนินชีวิตโดยใช้สติปัญญาอย่างไร

หรือในการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยต้องการจะพัฒนาไปทางไหนไม่จำเป็นต้องตามกระแสโลกต้องรักษาสติปัญญาให้มั่นคง

3. ความมีภูมิคุ้มกัน คือ การทำอะไรให้มีภูมิคุ้มกันตลอดเวลาเพราะไม่รู้พรุ่งนี้จะมีอะไรเกิดขึ้น ปัจจุบันสถานการณ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนทำได้ยากมีปัจจัยความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีวิสัยทัศน์แล้วเดินไปสู่จุดนั้น ดังนั้นทำอะไรจึงต้องมีภูมิคุ้มกันด้วยหรืออีกนัยหนึ่งภูมิคุ้มกันก็คือ การบริหารความเสี่ยงนั่นเอง

ภายใต้การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ นั่นคือ ความรู้คู่คุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต

พระมหา ประกาศิต สิริเมโธ (2556 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตที่เหมาะสมให้คนในทุกระดับ ตั้งแต่ตนเอง ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ เพื่อปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตไปได้โดยทางสายกลาง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท สอนให้รู้จักความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ และมีเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ พึ่งพาตัวเองได้ คือ ให้มีความพอเพียงในตัวเอง ให้มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ทั้งเป็นหลักปรัชญาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ทุกๆ คนได้รับการสั่งสมอบรมมาอยู่แล้ว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำหลักพุทธธรรม มาใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนสามารถที่จะประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ทั้งในระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับบุคคล โดยการปลูกจิตสำนึกของตนให้เกิดมีศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวและพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด ภายใต้มิติทางเลือกในการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแนวทางปฏิบัติของเศรษฐกิจ พอเพียงในประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกันของคนในสังคมมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในระดับฐานรากของสังคมคือ ครอบครัวหรือชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งสู่ความพอเพียงด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีความพอดีมีเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้

จุฬาลักษณ์ เกษมศิริ (2555 : 7) ได้กล่าวสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพึงพอใจของตนเองในสถานภาพที่เป็นอยู่อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสังคม และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 8-10) ได้กล่าวสรุปว่าจากการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 มีใจความดังนี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจสังคมไทยที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว จึงทรงเตือนให้พสกนิกรตระหนักถึงความสำคัญของ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมี พอกิน พอใช้ ด้วยวิธีการ ประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบรู้ รอบคอบระมัดระวังและ “ทำตามลำดับขั้นตอน” สู่การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” เมื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้วจะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน” ต่อไปโดยที่องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ นำสู่ความสมดุลอันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืนโดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการหลักกฎหมาย หลักคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ “รู้จักอ่อน จดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้”

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น จะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน ดังนี้

1. มีคุณธรรมทั้งนี้ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชน ที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา ตลอดจนการฝึกจิต ข่มใจของตนเอง

2. ใช้หลักวิชา ความรู้ โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติ ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

3. ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

อำพล เสนาณรงค์ (อ้างถึงใน เอก อนันต์, 2550 : 26-27) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีกระแสคำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 และตรัสซ้ำเมื่อปี 2541 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกอาชีพ ทุกฐานะ ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าคนจนคนรวย คนชนบทหรือคนเมืองกรุง ฯลฯ นำไปปฏิบัติได้สรุปดังนี้

1. พึ่งตนเองให้พอกิน

2. กินอยู่ตามอัตภาพ ไม่ให้เกินฐานะ มีชีวิตที่เรียบง่าย

3. อย่าฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ มีความพอใจในสิ่งที่ได้รับมาด้วยความชอบธรรม

4. อย่าให้รายจ่ายเกินรายได้
5. อย่ากู้หนี้ยืมสินมาใช้ในสิ่งที่ไม่มียาได้ อย่าลงทุนเกินตัว
6. อย่าโลภมาก มีความพอเพียง และเพียงพอ อย่าเบียดเบียนคนอื่น

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (อ้างถึงใน ภูมิปัญญา เกิดศรี, 2553 : 18) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสากลที่สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ จากระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค จากระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติจากระดับประเทศสู่ระดับโลก จากภาคประชาชนสู่ภาคเอกชนและจากมิติเชิงโครงสร้างสู่มิติเชิงพฤติกรรม เศรษฐกิจพอเพียงมี 3 หลักการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง การทำให้ประชาชนเดินสายกลาง มีความพอดี ไม่เบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น ไม่ใช้จ่ายกู้หนี้ยืมสินหรือลงทุนที่เกินกำลังศักยภาพของตัวเอง
2. การใช้ความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจ สิ่งที่สำคัญคือ ความรอบคอบ รู้จักปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมภายนอก
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในระดับครอบครัว จะทำอะไรให้ครอบครัวอยู่ได้อย่างแน่นอนในระดับชุมชน ภายในชุมชนและระหว่างชุมชนจะอยู่กันอย่างสมานฉันท์ได้อย่างไร

สมพร เทพสิทธา (2548 : 102) ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สินกำไรไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยัน หมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข
2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา
3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกันการมุ่งร้ายทำลายกัน
4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544 : 3-7) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง วัฒนธรรมหรือระบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีเป้าหมาย คือ ความมั่นคงในปัจจัย 4 และความยั่งยืนของระบบนิเวศและวิถีชีวิต ประกอบด้วยหลัก 4 คือ

1. อุดมการณ์ คือ การสร้างความตระหนักในคุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ ด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เน้นหลักความเสมอภาคและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. โลกทัศน์ คือ การมองโลกในลักษณะที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถพึ่งพาตนเองได้

3. ความสัมพันธ์ทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ของชุมชนแบบดั้งเดิมในลักษณะของระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ โดยสมาชิกสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้โดยตรง

4. ค่านิยม คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความไว้วางใจกัน การให้ความเคารพส่วนรวม

ประเวศ วะสี (2544 : 4-6) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และการเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลายหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเดิมโตขึ้นจากฐานวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง

7. ความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รวบรวมเด็ยจนเด็ยรวยและกะทันหัน เด็ยตกงานไม่มีกิน ไม่มีใช้ มนุษย์ทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียดเพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิคา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน และยังได้กล่าวว่า พลังของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะอยู่ตรงที่การกระตุ้นให้คนเปลี่ยนวิถีคิด มาสร้างความเข้มแข็งให้กับรากฐาน ให้ความสำคัญกับสำนึกสาธารณะที่จะรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ความเป็นมิตร และเอื้ออาทรต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่ง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544 : 284-291) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตนเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป โดยสรุป คือ การหันกลับมายึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ได้แก่ พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งมีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกหมัดต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริตแม้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตามไม่ควรท้อแท้ให้พยายามต่อไป

1. พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน
2. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดี คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีมากมายในประเทศ
3. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยและสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
4. พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่เงินยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไป

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจึงประกอบด้วย คุณสมบัติ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงใน จิตติตา เพชรรัตน์, 2551 : 21) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยพื้นฐาน คือ การพึ่งตนเองเป็นหลัก ทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร สมเหตุสมผล ในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ

เกษม วัฒนชัย (2550 : 164-165) ได้กล่าวถึง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เงื่อนไขหลักวิชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นวางแผนและปฏิบัติ เป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Base Economy) และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)
2. เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเอง ซึ่งบุคคลครอบครัวองค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน
3. เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตมีความเข้มแข็งอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

คานุกา ไชยพรธรรม (2550 : 31) ได้กล่าวว่า ถึงเวลาแล้วที่เราต้องใส่ใจกับ ระบบภูมิคุ้มกันตนเอง โดยเริ่มต้นจากสำนักแห่งการรู้จักคิดขั้นที่แท้จริงของตนเอง และรู้จักพอเสียก่อน เพื่อทำความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ รวมถึงการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงในนิสัยของเราเสียก่อน เพราะวินัยเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดกรอบการดำเนินภาระหน้าที่ใด ๆ ก็ตามทีพึงกระทำให้บรรลุเป้าหมายได้โดยสมบูรณ์ หากเรามีวินัยเป็นสำนักก็จะมีสมาธิในการมุ่งสู่จุดหมายให้ได้ เมื่อเราถึงพร้อมซึ่งภูมิความรู้ความเข้าใจในหัวใจแห่งความพอเพียง เมื่อนั้นเราก็จะสามารถสร้างระบบภูมิคุ้มกันตนจากภัยอันตรายได้โดยสมบูรณ์

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2550 : 40) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะด้านการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสำหรับชีวิตของคนทุกคน สำหรับคนไทยซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพทางการเกษตรสามารถประยุกต์เอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับวิถีชีวิตของตนโดยต้องรู้จักการทำ “แผนชีวิต” รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมกับรายได้และสถานภาพทางสังคมของตน รู้จักกินรู้จักใช้โดยไม่ฟุ้งเฟ้อและหลงติดไปกับกระแสการบริโภคนิยมแบบตะวันตก คนที่อยู่ในอาชีพใดก็ตามประกอบอาชีพนั้นด้วยความสุจริตและรู้จักใช้ให้พอเพียงกับรายได้ที่ได้รับ เศรษฐกิจแบบพอเพียงนี้เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีศีลธรรมรองรับอย่างมั่นคง ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่เป็นหนี้สินใครจะไม่คิดโกงและประพฤติทุจริต

การที่มนุษย์มีการขวนขวายศึกษาความรู้ ทำงานหนัก สะสมทรัพย์สินเงินทองทำทุกอย่างชั่วชีวิต เพื่อสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง แสวงหาเกียรติยศชื่อเสียงให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ฯลฯ ก็เพื่อต้องการความพึงพอใจที่หวังว่าจะได้รับจากสิ่งต่าง ๆ ที่ดิ้นรนแสวงหาเหล่านั้น อับราฮัม เอส มาสโลว์ นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง ได้สังเกตพฤติกรรมของมนุษย์จะมีความต้องการซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นได้ 5 ระดับ เมื่อชีวิตได้รับสิ่งตอบสนองความต้องการในลำดับขั้นตอนหนึ่งๆ อย่างพอเพียงแล้ว ก็จะเขิบไปแสวงสิ่งตอบสนองความต้องการในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป ตามลำดับ คือ

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs)
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs)

4. ความต้องการความภาคภูมิใจในตัวเอง (Self Esteem)

5. ความต้องการประจักษ์ถึงความจริงเกี่ยวกับชีวิตตัวเอง (Self-Actualization)

ถ้าหากชีวิตแต่ละชีวิตความสามารถแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อมาตอบสนองความต้องการตามลำดับขั้นได้อย่างพอเพียง ครบถ้วนเป็นลำดับ ๆ ชีวิตจะได้รับการยกระดับพัฒนาการให้สูงขึ้นๆ จากการหมกมุ่นอยู่กับการแสวงหาทรัพย์สินเงินทองเพื่อตัวเอง และครอบครัวยกย่ระดับไปสู่การทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคมส่วนรวมการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นอุดมคติในชีวิตสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขสู่วิถีแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 9-12) ได้กล่าวว่าทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรโดยต้องระเบิดจากข้างใน คือ การเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจึงขยายสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเอง อย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด

ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมเป็นธรรม

ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่าง พอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้าง เครือข่ายเชื่อมโยง ระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ

ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบมีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป

ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ พื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550 : 9-11) ได้กล่าวไว้ว่า ทุกคนสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรโดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่นเห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเอง อย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่ยอมรับให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด-ละเลิกอวดโอ้อวด สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันภายในชุมชน และนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมเป็นธรรม ทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปรวมทั้งต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิดในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลังสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่าง และพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องมีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคม และป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่าง พอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตมีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตาม

แนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549 : 11) ได้นำเสนอการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาทางสายกลาง ไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี โดยใช้ความรู้ ความรอบคอบ มีหลัก 5 ประการ ดังนี้

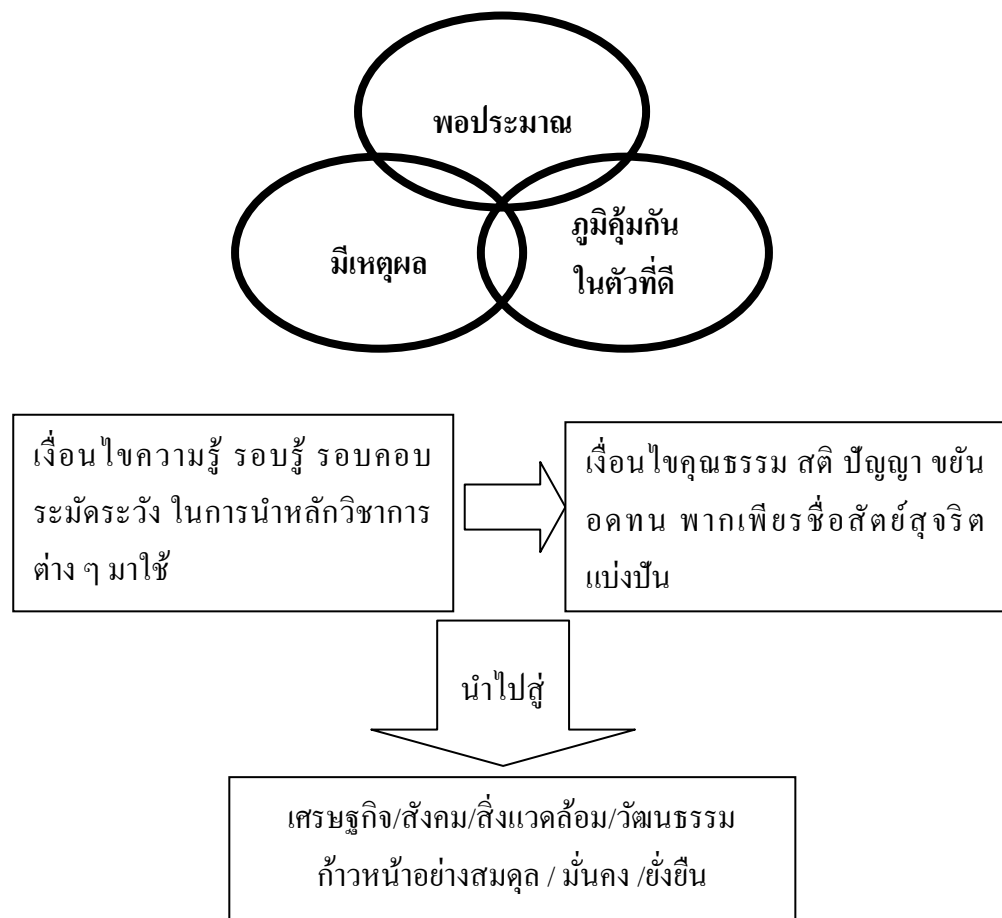
1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรเป็น มีพื้นฐานจากวิถีดั้งเดิมซึ่งนำมาประยุกต์ใช้เป็นการมองโลกเชิงระบบและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนึงถึงความพอเพียงประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ พอดีไม่น้อย ไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผล ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลปัจจัย คำนึงถึงผลอย่างรอบคอบ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ

4. การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมให้พอเพียง อาศัยความรู้และคุณธรรมพื้นฐาน ดังนี้ 1) เงื่อนไขความรู้ ความรู้ด้านวิชาการ ความรอบรู้ในการนำความรู้มาเชื่อมโยงกันเพื่อวางแผนความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน 2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่ต้องเสริมสร้างมีดังนี้ ตระหนักในคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมสมดุล สรุปรัชชาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางสายกลางพอเพียง

ที่มา : (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550 : 8)

ปรียานุช พินุลสราวุธ (2549 : 21-35) การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐาน จิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนิน ชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

2. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอเหมาะ กับสภาพของคนในที่นี้ ได้แก่ การมีรายจ่าย สมดุลกับรายรับ

3. ความมีเหตุผล หมายถึง รู้สาเหตุ รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ใช้อย่างคุ้มค่าประหยัด

4. มีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ รู้เท่าทันและเตรียมความพร้อม ได้แก่ มีเงินออม แบ่งปันผู้อื่น ทำบุญ

5. คุณธรรมนำความรู้ หมายถึง ประพฤติตนเหมาะสม มีความขยันหมั่นเพียรใช้สติปัญญาในการตัดสินใจและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 128) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกิน พอใช้ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เมื่อเหลือกินเหลือใช้ก็แบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทำให้เกิดความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง พยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์ สร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว และสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์กับสังคมได้

2. ระดับชุมชน รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนให้เกิดพลังทางสังคม พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์ (2544 : 55-57) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชนั้น อาจมองได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องคำนึงพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพที่สำคัญไม่หลงไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

กล่าวโดยสรุปคือ บุคคลหันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตหลักการพึ่งตนเอง อาจแยกแยะ โดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติ โดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทรประนีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักของความยั่งยืน

4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการตามสภาพแวดล้อมและความพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

5. ด้านเศรษฐกิจแต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจึงต้องปรับทิศทางการพัฒนาใหม่คือ ต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญโดยยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543 : 23) ได้กล่าวถึง ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงมีหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด
2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ
4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกันไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

หลัก 4 ประการของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขเสมือนเสา 4 ต้น ช่วยยกชีวิตที่มีความสุข ไม่ต้องทุรนทุรายเกินพอดี รายละเอียดของหลักการ 4 ประการ ของเศรษฐกิจพอเพียงมี ดังนี้

1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด หมายความว่า ต้องพยายามอาศัยตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุด ในระดับครอบครัวพึ่งการผลิตภายในครอบครัว ระดับชุมชนพึ่งพาผลผลิตในชุมชน ระดับชาติพึ่งการผลิตภายในชาติ เช่น ในระดับครอบครัว เราต้องรับประทานอาหารที่ปลูกพืชไว้รับประทานเอง เราเองสวมเสื้อผ้าที่พยายามทอผ้าตัดเสื้อใช้เอง ปลูกต้นไม้ไว้สำหรับทำเชื้อเพลิง ทำเครื่องเรือน ของใช้ที่ต้องใช้ ก็พยายามทำเอง พยายามซื้อให้น้อยที่สุด ยังเป็นการซื้อจากต่างประเทศยังต้องจำกัดที่สุด

2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ตามลักษณะข้อ 1 ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ก็จำเป็นต้องพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลดีมากที่สุด มิฉะนั้นก็พึ่งตนเองไม่ได้มากนัก เช่น ในครัวเรือนมีที่ดินเหลืออยู่ก็ปลูกผักผลไม้เอาไว้รับประทาน เวลาที่มีเหลืออยู่ก็ผลิตสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ไว้ใช้ เช่น เอากระดากเหลือใช้มาทำปัดถู หรืออ่านหนังสือหาความรู้ ซ่อมแซมเครื่องใช้หรือบ้านเรือนที่ชำรุด

3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ การบริโภคที่เกินกำลังคือ บริโภคเกินรายได้ส่วนมากเป็นการบริโภคเอาหน้า (Conspicuous consumption) ทั้งที่จริงแล้วตนไม่มีความสามารถซื้อสินค้านั้นได้ แต่ก็กู้จากสถาบันการเงิน จากนายทุนเงินกู้ หรือจากการผ่อนส่งเมื่อการกู้กลายเป็นหนี้ ก็กู้ไปเรื่อยๆ จนหมดความสามารถใช้หนี้ได้ สินค้าที่ซื้อมาก็ถูกยึดคืน อับอายเสียหน้าตา ต้องหลบหน้าย้ายที่อยู่ ที่จริงการกู้เงินไม่ว่าเพื่อการผลิตหรือการบริโภคก็ได้เป็นสิ่งที่ชั่วร้ายน่าอับอาย เพียงแต่ต้องแน่ใจจริงๆ ว่าตนจะมีความมีความสามารถใช้นี้คืนได้ และถ้าหากเกิดปัญหาขึ้นต้องไม่ก่อความเดือดร้อนในภายหลัง ถ้าเราใช้ความสังเกตพฤติกรรมทางเศรษฐกิจในสังคมจะได้ข้อสรุปว่าผู้ที่ผลิตเกินกำลังใช้นิสัยสุ่มเสี่ยงเป็นหลักจะต้องจบลงด้วยความล้มเหลว เร็วหรือช้าเท่านั้น

4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลกัน เนื่องจากเศรษฐกิจแบบพอเพียงต้องพยายามผลิตสินค้าและบริการใช้เองให้มากที่สุด พยายามหลีกเลี่ยงการซื้อจากตลาดเพราะ

ไม่ใช่เศรษฐกิจการตลาด (Market economy) แต่มนุษย์ทุกคนไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การตั้งกลุ่มออมข้าวธัญญาหารเพื่อให้สมาชิกได้ยืมบริโภคในยามขาดแคลน สหกรณ์ที่ผลิตสินค้าร่วมกัน สหกรณ์ออมทรัพย์ เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการร่วมมือช่วยเหลือกันเอง วิธีการนี้ตรงข้ามกับเศรษฐกิจการตลาดที่ผลิตสินค้าอย่างเดียว ขายเอาเงินไปซื้อสินค้าที่ตนต้องการ ข่อมเป็นวิธีตัวใครตัวมัน ไม่จำเป็นต้องมีการช่วยเหลือกันและกันในการผลิตและการบริโภค

สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การใช้ชีวิตแบบพอเพียงมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องมีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ingsตนเองให้มากที่สุดใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพและ ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแล

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ความหมายของความรู้

ความรู้ คือ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ มีผู้สนใจได้ทำการศึกษาและให้ความหมายของความรู้ ไว้หลายท่าน ดังนี้

กานดา เตชะขันทมาก (2556 : 25) กล่าวว่าสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่างๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้น แล้วแสดงออกมา

กัญญารัตน์ ชันไชย (2553 : 23) กล่าวว่าสรุปได้ว่า ความรู้ คือ ข้อมูลและสารสนเทศที่ผสมผสานกับประสบการณ์ความรู้ในบริบท การแปลความหมาย การแสดงความคิดเห็นโดยเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสูงที่พร้อมจะนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจหรือใช้ในการทำงาน

ปราณี เลิศฤทธิ์วิริยะกุล (2553 : 8) กล่าวว่าสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การรับรู้ข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษา จากรายงานซึ่งพฤติกรรมเบื้องต้นที่สามารถจำได้ ระลึกได้โดยการได้ยิน การมองเห็น การสัมผัสหรือจากประสบการณ์ทางธรรมชาติ ดังนั้นความรู้คือ ความเข้าใจในเรื่องบางเรื่องหรือบางสิ่งซึ่งอาจจะรวมไปถึงความสามารถในการนำสิ่งนั้นไปใช้เพื่อเป้าหมายบางประการความสามารถในการรู้บางอย่างนี้เป็นสิ่งสนใจหลักของวิชาปรัชญาและมีสาขาที่ศึกษาด้านนี้โดยเฉพาะเรียกว่า ญาณวิทยา (Epistemology) ความรู้ในทางปฏิบัติ

มักเป็นสิ่งที่ทราบกันในกลุ่มคนและในความหมายนี้เองที่ความรู้นั้นถูกปรับเปลี่ยนและจัดการในหลาย ๆ แบบ

พระมหาอนุชา ทองทา (2553 : 29) กล่าวสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงออกให้เห็นถึงความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาซึ่งแสดงออกโดยการจำหรือระลึกได้ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ทฤษฎีโครงสร้างวิธีการต่าง ๆ

จันทรา ปักกระโถ (2552 : 9) ได้ให้ความหมาย ความรู้ไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้เป็น ความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้และสามารถวัดความรู้ได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้วแสดง ออกมา

กิริติ ยศยิ่ง (2549 : 4) ได้ให้ความหมายของความรู้ คือ เป็นความคิดของแต่ละบุคคลที่ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและ ตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ จนได้รับการยอมรับโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม

ปรัชญชัย ใจชาญสุกิจ (2546 : 6) ได้กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาและการค้นหา หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่ง ได้จากการสังเกตหรือจากการรายงาน ความรู้ที่แท้จริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

สมโภชน์ ศรีลาศักดิ์ (2541 : 4) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่ เกิดจากการศึกษา หรือค้นหา หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลที่ได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากการรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ ต้องชัดเจน

วิสตอมและนอร์แมน (Wikstrom and Norman, 1994 : 9) ได้กล่าวถึง The Modern American Dictionary ว่าได้ให้คำจำกัดความของความรู้ (Knowledge) ที่แตกต่าง 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้ คือ ความคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truths)
2. ความรู้คือ รู้ (Know) หรืออาจจะรู้ (May be Known)
3. ความรู้ คือ จิตสำนึก ความสนใจ (Awareness)

กูด (Good, 1973 : 781) ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงกฎเกณฑ์ รายละเอียด ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้เพียงสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ความหมายของความเข้าใจ

จันทรา ปักกระโถ (2552 : 9) ได้ให้ความหมาย ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำ ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาจากประสบการณ์ของแต่ละคน มาดัดแปลงให้เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ กับพฤติกรรมต่างๆ โดยสามารถวิเคราะห์ประเมินได้

ธนพล สมักรการ (2550 : 12) ได้สรุปความหมายของความรู้ว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถ รักษาไว้ซึ่งข้อเท็จจริง เรื่องราว กฎเกณฑ์ สถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์เกี่ยวข้อง ซึ่ง เกิดจากการสังเกต จากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

อังคณา อ่างทอง (2545 : 2) ให้ความหมาย ความเข้าใจเป็นความสามารถที่สูงกว่าความรู้ เนื่องจากบุคคล สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เหมาะกับพฤติกรรม ซึ่งสามารถวิเคราะห์และประเมินได้

จักรกริช ใจดี (2542 : 8-9) ได้ให้ความหมายของ ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความหมายของการเรียนรู้โดยไม่จำเป็นต้องนำไปสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ โดยแยกความเข้าใจออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การแปลความหมาย คือ ความสามารถในการจับใจความให้ถูกต้องกับสิ่งที่สื่อความหมาย หรือความสามารถในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งหรือจากการสื่อสารรูปแบบหนึ่งไปสู่รูปแบบหนึ่ง

2. การตีความ คือ ความสามารถในการอธิบาย หรือแปลความหมายหลายๆ อันมาเรียบเรียง โดยทำการจัดระเบียบ สรุปย่อเป็นเนื้อความใหม่ โดยยึดเนื้อความเดิมเป็นหลักไม่ต้องอาศัยหลักเกณฑ์อื่นใดมาใช้

3. การขยายความ คือ ความสามารถที่ขยายเนื้อหาข้อมูลที่รับรู้มาให้มากขึ้นหรือเป็น ความสามารถในการทำนาย หรือคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างดี โดยอาศัยข้อมูลอ้างอิงหรือแนวโน้ม ที่เกินเลยจากข้อมูล

สุวัฒน์ นิยมเค้า (2531 : 105) ได้ให้ความหมายความเข้าใจ หมายถึง การนำความรู้ความเข้าใจ ที่เรามีอยู่แล้วไปสื่อความหรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจในรูปแบบต่าง ๆ กันด้วยความคิดของตนเองโดย คงความหมายเดิมไว้ทุกประการ

ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

จันทรา ปักกระโถ (2552 : 11) ได้สรุปความหมายของ ความรู้ความเข้าใจว่า ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจำและเข้าใจรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ที่บุคคลได้สะสมไว้ และถ่ายทอดต่อๆ กันมาตลอดจนสามารถที่จะสื่อความหมาย แปลความ ตีความ ขยายความหรือแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ หลังจากที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แล้ว

สีลวดี ศรสวัสดิ์ (2552 : 18) ได้กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่บุคลากร จะต้องทำการศึกษามีความรู้และความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งก่อนที่จะลงมือปฏิบัติเพราะการรับรู้ สิ่งที่เกิดพลาด และการเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง สามารถทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล้มเหลว

ประนอม พยัคฆ์พันธ์ (2544 : 51-57) อธิบายไว้ว่า ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง ความทรงจำ เป็นเรื่องราวข้อเท็จจริง รายละเอียดต่าง ๆ และความสามารถความรู้ที่เพิ่มมารวบรวมมาใช้ดัดแปลง อธิบายเปรียบเทียบในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้อง โดยตรงและรวมถึงการนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงๆ ได้ตามขั้นตอนทักษะต่าง ๆ ได้ ตามขั้นตอนทางสมอง 6 ขั้น คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 232) ได้ให้ความหมายไว้ ความรู้ ความเข้าใจ คือ สิ่งที่ยึดสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและ

ทักษะความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา

วิกเตอร์เรีย (Victoria, 1989 : 1251) ความรู้ ความเข้าใจ หมายถึง การรับรู้ในสิ่งที่ได้จากการศึกษาและสิ่งแวดล้อมในสังคม เมื่อมีแหล่งให้ความรู้ แหล่งข่าวสาร การรับรู้และความเข้าใจเหมือนกัน หรือแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบุคคลและแหล่งความรู้ที่ได้รับมา

คอปเปอร์ (Klopfer, 1971 : 12) ให้ความหมาย ความรู้และความเข้าใจ หมายถึง การระบุนความรู้เกี่ยวกับความจริงศัพท์และนิยามความคิดรวบยอด ข้อตกลง เทคนิค หลักการ กฎ ทฤษฎีต่างๆ และความสามารถจำแนกความรู้ได้เมื่อปรากฏอยู่ในรูปใหม่ หรือแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่อีกสัญลักษณ์หนึ่ง

บลูม (Bloom, 1956 : 65-197) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ ความเข้าใจว่า หมายถึง พฤติกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเน้นการจำไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตามเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่าง ๆ เหล่านั้นจนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ความรู้ อาจแบ่งออกเป็นความรู้เฉพาะสิ่ง ความรู้ในเรื่องระเบียบและความรู้เรื่องสากล เป็นต้น ส่วนความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถทางปัญญาและทักษะ ซึ่งการที่บุคคลจะมีความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ (การแปล)
2. ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (การตีความ)
3. ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จากการกระทำ (การประเมินค่า)

นอกจากนั้น บลูม ได้ทำการศึกษาและจำแนกพฤติกรรมด้านความรู้ออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิดและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมายและความสามารถในการแปลความหมาย การจับใจความ การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจและการนำไปปรับใช้โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กันรวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อคว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อนอันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างโดยมีการกำหนดเกณฑ์ (Criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสินการประเมินผลจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (Characteristics of Cognitive Domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

สรุปความรู้ความเข้าใจคือ รับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญาในการรับรู้ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา ความเชื่อ เป็นต้น และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ครอบครัว กลุ่มและสังคม สื่อมวลชน

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ความหมายของการรับรู้

สิลวัต ศรีสวัสดิ์ (2552 : 20) ได้สรุปว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการตีความในสิ่งที่ได้เห็น ได้ยินและสิ่งที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสว่าคือ อะไร ซึ่งจะตอบสนองต่อสิ่งเร้า การรับรู้หากไม่บอกให้ผู้อื่นทราบ ก็ไม่มีใครจะสามารถทราบได้

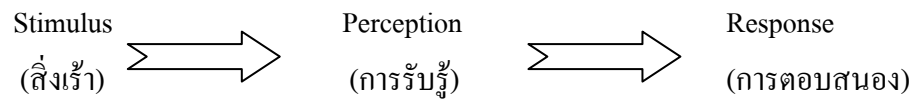
ทินกร เงินอ่อน (2547 : 21-22) การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแปลความหมายจากสิ่งเร้าจากการสัมผัส โดยอาศัยความจำ ความรู้ ประสบการณ์เดิมช่วยในการแปลความหมายสิ่งเร้านั้นๆ ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ

จักรกฤษณ์ พิญาพวงษ์ (2545 : 23) การรับรู้ หมายถึง กระบวนการทางจิตวิทยาที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดตลอดเวลาในขณะที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หลังจากมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้นอวัยวะสัมผัสแล้วมีการรับรู้และแปลความหมาย โดยอาศัยความจำ ความรู้เดิม ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันไป นอกจากนี้แล้วการรับรู้ของบุคคลจะมีความถูกต้องมากน้อยเพียงใดยังขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งเร้าและตัวผู้รับรู้ ซึ่งเป็นตัวกำหนดการรับรู้

สุชา จันทรเฒ (2541 : 128) การรับรู้ หมายถึง เป็นกระบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายที่สุดถึงซับซ้อนที่สุดจนยากแก่การเข้าใจ นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายการรับรู้แตกต่างกันออกไป เช่น

1. การรับรู้ คือ การตีความหมายจากการรับสัมผัส (Sensation) ในการรับรู้เราไม่สามารถเพียงแต่มองเห็น ได้ยินหรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่เราต้องรับรู้ได้ว่า วัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้นั้นคือ อะไร มีรูปร่างอย่างไร อยู่ทิศใด ทั้งหมดที่เราบอกได้นี้เป็นการใส่ความหมายให้กับสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในการรับสัมผัส

2. ในแง่ของพฤติกรรม การรับรู้เป็นขบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ภาพที่ 2.2 แสดงการรับรู้

ที่มา : (สุชา จันทรเฒ, 2541 : 128)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

ทินกร เงินอ่อน (2547 : 21) การรับรู้ หมายถึง ของบุคคลจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาความสนใจ อายุ อาชีพและความเกี่ยวข้องของสิ่งเร้ากับบุคคลนั้นเป็นสำคัญหรืออาจกล่าวได้ว่าการรับรู้ของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางสังคมของบุคคลนั่นเอง ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคลไว้ 2 ประเภท คือ

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ คุณสมบัติภายในของผู้รับรู้ เช่น ความต้องการหรือแรงขับ คุณค่าความสนใจและประสบการณ์เดิม
2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเชื่อถือบอกเล่า คำแนะนำ คำสอนที่ได้รับต่อๆ กันมาตลอดจนสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

กันยา สุวรรณแสง (อ้างถึงใน จักรกฤษณ์ พิณญาพงษ์, 2545 : 22) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของผู้รับรู้ ที่ทำให้บุคคลมีการรับรู้แตกต่างกัน
 - 1.1 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้ประสบการณ์เดิม
 - 1.2 ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะที่ปกติหรือผิดปกติของตัวรับสัมผัสของผู้รับรู้ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และอวัยวะสัมผัสอื่นๆ หากสิ่งเหล่านี้ผิดปกติ จะมีผลทำให้การรับสัมผัสผิดปกติไป
 - 1.3 ความต้องการ ความปรารถนาหรือแรงขับ
 - 1.4 สภาพจิตใจ หรือสภาวะอารมณ์ คนเราอารมณ์ดีมักจะมองเห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ดีไปหมด แต่หากอยู่ในภาวะอารมณ์ไม่ดี มักจะมองอะไรไม่พอใจไปหมด
 - 1.5 เจตคติ อิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล
 - 1.6 อิทธิพลของสังคม สภาพความเป็นอยู่ของสังคมและลักษณะทางวัฒนธรรม บรรทัดฐาน เป็นกรอบของการอ้างอิง จารีตประเพณี ค่านิยม เป็นเครื่องกำหนดการรับรู้ของคน
 - 1.7 ความตั้งใจและความสนใจ
 - 1.8 คุณค่าเมื่อมองเห็นคุณค่าก็จะเพิ่มความสนใจ ใส่ใจต่อการที่จะรับรู้ คนเราสนใจต่อสิ่งใดมักจะเกิดความตั้งใจ

1.9 เซวัญญู คนที่เฉลียวฉลาด รับรู้ได้เร็ว ถูกต้อง และแปลความหมายได้ดีมีเหตุผลกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำ

1.10 ความพร้อม หรือการเตรียมพร้อมที่จะรับรู้

1.11 ความคาดหวังบางครั้งคนเรามีการคาดหวังล่วงหน้าซึ่งเป็นการทำให้มีการเตรียมพร้อมในการรับรู้สิ่งใหม่

2. ลักษณะสิ่งเร้า ความแตกต่างของลักษณะสิ่งเร้าก่อให้เกิดการรับรู้ของบุคคลได้แตกต่างกัน เช่น สิ่งเร้าที่เกิดขึ้นซ้ำบ่อย ๆ สิ่งเร้าที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวจะกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ได้ดีและรวดเร็วกว่าสิ่งที่ไม่เกิดซ้ำหรือหยุดนิ่ง

พ.ด.ศ.สรรพวุฒิ พิพัฒพันธ์ (อ้างถึงใน สยามล สืบเนื่อง, 2557 : 23) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรู้ไว้ 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออก เพราะจะทำให้บุคคลมีความรู้และมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุและมีผล

1.2 ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกลึกซึ้งของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป

1.3 สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่นและสังคม

1.4 ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและส่งผลต่อความคิดเห็น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ครอบครัว หมายถึง การสะสมความรู้โดยทางตรง หรือทางอ้อมจากระเบียบวิธีปฏิบัติ กฎเกณฑ์และค่านิยมต่างๆ ที่กลุ่มได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

2.2 กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มหรือสังคมใดต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคมนั้น

2.3 สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล

Robbins (1998 อ้างถึงใน ธนพล สมักรการ, 2550 : 18) ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ออกเป็น 3 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 ตัวผู้รับรู้ (Receiver) เมื่อบุคคลดูเป้าหมายและพยายามตีความ หมายถึง สิ่งที่เขา มองว่าคือ อะไร การตีความนั้นก็จะได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนตัวของผู้รับรู้ สิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างมากของการรับรู้ ได้แก่ ทักษะสติ ตั้งใจ ประสิทธิภาพในจิตใจ และความคาดหวัง มีรายละเอียดดังนี้ 1) ทักษะสติ (Attitudes) คือ แนวโน้มของบุคคลที่จะเข้าใจ รู้สึก และการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง 2) เหตุจูงใจ (Motives) แรงจูงใจภายในบุคคลที่กระตุ้นความต้องการที่ไม่เป็นที่พอใจหรือเหตุจูงใจ จะกระตุ้นพฤติกรรมบุคคลและอาจมีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ 3) ความสนใจ

(Interest) เป็นความสนใจของผู้รับรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 4) ประสบการณ์ในอดีต (Past Experience) คนจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยจากสิ่งที่พบในอดีตได้ 5) ความคาดหวัง (Expectation) เป็นความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์

ด้านที่ 2 เป้าหมาย (Target) ที่รับรู้ เป็นสิ่งที่ถูกสังเกตจากการยอมรับและการรับรู้คนที่เสี่ยงสูง มักจะถูกสังเกตมากกว่าคนที่เจียบ ความใหม่ ความเคลื่อนไหว น้ำเสียง ขนาด ภูมิหลังและความใกล้เคียง สามารถสร้างภาพเป้าหมายตามที่เราเห็นเป้าหมายไม่สามารถถูกมองในลักษณะเดียว ๆ ดังนั้นความสัมพันธ์ของเป้าหมายกับภูมิหลัง ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่ใกล้เคียงกันและคล้ายกันไว้ด้วยกัน

ด้านที่ 3 สถานการณ์ (Situation) เป็นสิ่งที่เรามองเห็นหรือเหตุการณ์รอบ ๆ สภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ปัจจัยสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการรับรู้ประกอบด้วย เวลา สภาพงานและสภาพสังคม

จากการที่ได้รวบรวมความหมายของการรับรู้ พอสรุปได้ดังนี้ การรับรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลสามารถแปลความหมายจากสิ่งเร้าจากการสัมผัส โดยอาศัยความจำ ความรู้ ประสบการณ์เดิมช่วยในการแปลความหมายสิ่งเร้านั้นๆ ออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจ ซึ่งการรับรู้ของแต่ละบุคคลก็ขึ้นอยู่กับสมบัติของผู้รับรู้ ความเชื่อถือ คำสอน

แนวคิดการฝึกอบรม

ความหมายของการฝึกอบรม

กรองกาญจน์ กันทะใจ (2552 : 19) ได้สรุปว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการสำคัญที่จะช่วยพัฒนาหรือฝึกฝนเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรใหม่ที่จะเข้าทำงาน หรือปฏิบัติหน้าที่งานประจำอยู่แล้วในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะหรือความชำนาญทัศนคติหรือเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและเกิดผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร

ภักทิยา โฮเม (2552 : 43) ได้สรุปว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการให้ความรู้หรือถ่ายทอดความรู้อย่างมีระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในเทคนิคต่าง ๆ ในด้านการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีประสบการณ์ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเพื่อยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากยิ่งขึ้น

สิริกาญจน์ โชคสิทธิเกียรติ (2553 : 15) สรุปว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยพัฒนาหรือฝึกฝนอย่างเป็นระบบให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะหรือความชำนาญและทัศนคติที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นिरนาฏ ชูติวงศ์ (2542 : 11) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่องค์การจัดดำเนินการให้พนักงาน เพื่อเพิ่มพูนและปรับปรุงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติของพนักงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ในการที่จะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต และบรรลุเป้าหมายขององค์การ

จากความหมายของการฝึกอบรมที่ได้รวบรวม สรุปได้ว่าการฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาบุคคลที่มุ่งเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อพัฒนาทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ และทัศนคติของบุคคล ให้ไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและภาระหน้าที่ต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มสมรรถนะของบุคคลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผู้ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ดังนี้

พัฒนา สุขประเสริฐ (2540 : 5) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) การเพิ่มพูนความรู้หรือเสริมปัญญาปรับปรุงแก้ไขความรอบครอบเพื่อการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลในแต่ละระดับเกี่ยวกับความเข้าใจ กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับ หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน บุคคลทำให้มีความรู้คือ รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอะไร และสามารถจดจำไว้ได้ สามารถอธิบายและขยายความได้อย่างถูกต้องและแจ่มชัดสามารถนำสิ่งที่รู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skills) การพัฒนาทักษะความชำนาญเป็นจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม และการพัฒนามาช้านาน รวมถึงตั้งแต่การจัดลำดับความสำคัญของงาน การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า การเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจ ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและคล่องตัวจนมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำได้เองในสถานการณ์จริง

3. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) เมื่อสร้างเจตคติที่ดีที่เหมาะสมแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้มีกำลังใจหรือขวัญที่ดีในการทำงาน สามารถทำงานของตนได้ด้วยความยินดีและพอใจและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความสะดวกสบายใจ

สมคิด บางโม (2542 : 14) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมสามารถจำแนกได้ 4 ประการ ได้แก่

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge.K) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand.U) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ กล่าวคือ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีแล้วสามารถตีความหมาย แปลความ ขยายความและอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skills.S) ทักษะ คือ ความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ เช่น การขับรถ การจักรเย็บผ้า

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude.A) เจตคติหรือทัศนคติ คือ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีๆ ต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่องานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

ความหมายของพฤติกรรม

ปฏิพัทธ์ ศรีชาติ (2550 : 15) ได้กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำที่ปรากฏออกมาเพื่อตอบสนองสิ่งเร้าตามสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติ ทั้งที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ เช่น ความรู้สึก ความคิดเห็นการพูด ตลอดจนความประพฤติและการปฏิบัติที่แสดงออกมา

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 368) พฤติกรรม คือ การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ฝ่ายส่งเสริมอนามัยโรงเรียน (2537 : 106) พฤติกรรมของมนุษย์นั้น หมายถึง การแสดงออกที่มนุษย์มองเห็นได้

นักสังคมวิทยา เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะภายนอกทั้งปวง ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ ทั้งสิ่งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ตลอดจนพลังงานต่าง ๆ ที่จับต้อง รวมทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อากาศ แสงแดด ความร้อน ความเย็น แร่ธาตุ กระแสไฟฟ้า เครื่องมือสื่อสาร เป็นต้น

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลเหนี่ยวนำมนุษย์ทั้งในแง่ที่อำนวยความสะดวกและผลร้ายโดยที่มนุษย์ไม่มีทางเลือกหนี เราอาจจะแบ่งประเภทของสิ่งแวดล้อมออกเป็น 3 ประการใหญ่ๆ คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม
3. สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว

มนทกานต์ คำยา (2553 : 42-43) ได้ให้ความหมายของ พฤติกรรม คือ กิริยาของสิ่งมีชีวิตที่แสดงออกมาเพื่อตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า อันเป็นไปอย่างเหมาะสมเพื่อการอยู่รอดของชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมกับความพร้อมภายในร่างกายของสัตว์ ทำให้สัตว์ปลดปล่อยพฤติกรรมออกมาได้เรียกว่าตัวกระตุ้นปลดปล่อย วงจรกระแสประสาทที่ไวต่อตัวกระตุ้นปลดปล่อย เรียกว่า กลไกปลดปล่อย

ยุพินพรรณ ศิริวิธนนุกูล (2541 : 1) กล่าวถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่ปรากฏตามธรรมชาติ เป็นการกระทำ หรือปฏิกิริยาแสดงออกเมื่อได้รับกระตุ้นจากสิ่งเร้า (Simile) คือ ตัวการที่ทำให้บุคคลแสดงอาการตอบโต้ออกมาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่จะแสดงอาการตอบสนองออกมาในลักษณะหนึ่ง ๆ

ประเภทของพฤติกรรม

สุรพล พยอมยิ้ม (2541 : 16) ได้จัดประเภทของพฤติกรรมโดยอาศัยการสังเกตหลักการรู้ตัว หลักการยอมรับทางสังคมเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดการ ดังนี้

1. ใช้หลักการสังเกต สามารถแบ่งพฤติกรรมได้ 2 คือ

1.1 พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้หรือพฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เช่น การเดิน การวิ่ง การอ่านหนังสือพิมพ์ พฤติกรรมประเภทนี้แบ่งตามวิธีสังเกตได้ 2 ลักษณะ คือ

1.1.1 พฤติกรรมโมลาร์ (Molar behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยตรง โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือใด ๆ เช่น การเดิน การวิ่ง

1.1.2 พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วยจึงจะสังเกตได้ เช่น ความดันโลหิต กระแสประสาท

1.2 พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตไม่ได้ หรือพฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เช่น ความสนใจ ความคิด ความจำ การจัดสนใจ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นความในใจรู้ได้เฉพาะเจ้าตัวเท่านั้นคนอื่นจะรับรู้ได้เมื่อเจ้าตัวบอกหรือแสดงออกด้วยการกระทำที่ทราบ

2. ใช้หลักการรู้ตัว สามารถแบ่งพฤติกรรมได้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 พฤติกรรมผู้กระทำรู้ตัว และจงใจกระทำพฤติกรรม เช่น การยิ้ม การพูดคุย นักจิตวิเคราะห์ เช่น ฟรอยด์ เรียกพฤติกรรม ประเภทนี้ว่า พฤติกรรมจิตสำนึก (Conscious)

2.2. พฤติกรรมที่ผู้กระทำไม่รู้ตัว เช่น ในการหรือที่พูดว่า นะครับ โดยไม่รู้ตัว นักจิตวิเคราะห์เรียกพฤติกรรมประเภทนี้ว่าพฤติกรรมจิตไร้สำนึก (Unconscious)

3. ใช้หลักการยอมรับทางสังคม สามารถแบ่งพฤติกรรมได้ 2 ประเภท ดังนี้

3.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Desirable behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมยกย่องว่าดี ถูกและควรกระทำ เช่น การทำตามหน้าที่ การทำตามจารีตประเพณี

3.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Undesirable behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมประณามว่าเลว ไม่ควรกระทำ เช่น การข่มขืน การกระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง

แบนดูรา (Bandura, 1977 : 22-27) นักจิตวิทยามหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ประเทศ สหรัฐอเมริกา นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยเน้นความสำคัญของบริบทสังคมและพฤติกรรมที่ เด็กสังเกตและเลียนแบบ ทฤษฎีนี้ เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นพัฒนาการของ จิตใจและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นผลจากความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีวภาพ การสนองตอบต่อรางวัล และหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม ทั้งนี้ การศึกษาพฤติกรรมควรคำนึงถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ภายนอกด้วย เพราะพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์นั้นมีปฏิสัมพันธ์กันและไม่สามารถ แยกออกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจาก การแสดงพฤติกรรมนั้นมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไป ด้วย จึงอาจ กล่าวได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากผลที่สนองตอบต่อการกระทำของบุคคลนั้น โดยตรงและการเรียนรู้จากตัวแบบ

คือสังเกต พฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำของบุคคลอื่น แบบคร่าวๆได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้ คือ

1. สิ่งที่เราเรียนรู้ มนุษย์เรียนรู้ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ของ พฤติกรรมกับผลของพฤติกรรมนั้น ๆ การเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิด ความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ได้ในการแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ความคาดหวังนี้จะมีผลต่อ การตัดสินใจที่จะเลือกแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลตามที่ ตนปรารถนา

2. วิธีการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและเรียนรู้ด้วย วิธีการสังเกต ดังนั้นบุคคลที่ช่างสังเกตและช่างคิดจะมีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่า การที่มีโอกาสได้ ประสบกับตัวแบบที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย

3. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้จะอยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะไร้สัมพันธ์กับอะไรและ สัมพันธ์กันอย่างไร ความเชื่อนี้มีผลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ความเชื่อนี้อาจจะตรงหรือไม่ตรง กับสภาพความเป็นจริงก็ได้ เช่น การยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความเชื่อ ว่าจะทำให้มี ความสุขในอนาคต

4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยสติปัญญา การใช้สติปัญญาใคร่ครวญทำให้ มองเห็นวิธีการต่างๆ การคิดเชิงปริมาณว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้เกิด การตัดสินใจจะกระทำหรือไม่ กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เป็นการบังคับตัวเองให้ประพฤติ ปฏิบัติที่ตนตั้งใจไว้

5. การตัดสินใจทางจริยธรรม เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำ ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลคิดว่าเกี่ยวข้อง ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้มีจำนวนมาก เช่น คำนี้ถึงผู้กระทำ ว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่มีสติปัญญาเพียงใดในสภาวะแวดล้อมอย่างไร

6. การบังคับตนเอง ในการบังคับตนเองของบุคคลต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ บุคคล จำต้องมีมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติ ประเมินการประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐานและความรู้สึก ที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเองตามผลของการประเมิน องค์ประกอบทั้ง 3 นี้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยตรงและ โดยการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้จึงเน้นตัวแบบที่ จะใช้เป็นตัวอย่าง โดยใช้วิธี เทียบเคียง (Identification) จนในที่สุดยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลัก ปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ

จากความหมายของพฤติกรรมที่ได้รวบรวม พอสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กริยาอาการ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์หรือที่มนุษย์ได้แสดง หรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เมื่อได้เผชิญกับสิ่งเร้า โดยพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติ ทั้งที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้

แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ

ความหมายเจตคติ

กานดา เต๊ะขันหมาก (2556 : 29) กล่าวว่า ใจว่า ความหมายของ เจตคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดๆ ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในลักษณะชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ต่อสิ่งใดๆ ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของเจตคติที่มีอยู่ และทำให้จะเป็นตัวกำหนดแนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง

เกรียงศักดิ์ อุบลไพร (2555 : 71) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า เจตคติ คือ ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษความรู้สึกชอบและไม่ชอบวังต่าง ๆ ของบุคคล รวมทั้งความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

จันทรา ปักกระโถ (2552 : 19) ได้กล่าวสรุปว่า ความหมายของ เจตคติ เป็นองค์ประกอบทางจิตอย่างหนึ่งในการแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ประสบการณ์ องค์ความรู้ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางจิตใจอย่างหนึ่งที่พร้อมจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา

สนธยา พลศรี (2550 : 35) ให้ความหมายว่า เจตคติ (Attitude) เป็นสภาวะจิตใจหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ ในลักษณะของการยอมรับ (Accept) หรือไม่ยอมรับ (Reject)

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2545 : 5) ได้ให้ความหมายของ เจตคติไปในทำนองเดียวกันว่าเจตคติเป็นแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งเร้าที่อาจเป็นได้ ทั้ง คน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิดที่อาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบวกก็จะเผชิญหน้า แต่ถ้าลบก็จะพยายามหลีกเลี่ยงกับสิ่งนั้น

สันติ ไชยมงคล (2542 : 14) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและการแสดง การกระทำ หรือมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมาของบุคคลที่มีต่อเฉพาะบุคคล สิ่งของเฉพาะสถานการณ์ ซึ่งมีลักษณะทางบวก (Positive) คือ ความพอใจ ยินดีปฏิบัติ กับลักษณะทางลบ (Negative) คือ ความไม่พอใจ ขัดแย้ง ไม่ร่วมมือ และลักษณะแบบกลางๆ คือ ความรู้สึกเฉยๆ ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ

งามตา วรินทร์านนท์ (2535 : 215) ให้ความหมายว่า เจตคติเป็นจิตลักษณะจากการรู้คิด เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดทำนองประโยชน์ของบุคคลทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบหรือพอใจมากถึงน้อยต่อสิ่งนั้น ๆ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเห็นประโยชน์หรือพอใจต่อสิ่งนั้น

ศักดิ์ สุนทรเสนี (2531 : 2-3) ได้ให้ความหมายเจตคติไว้ ดังนี้

1. เจตคติ หมายถึง ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก ความอยาก ความกลัวความเชื่อมั่น ความลำเอียงหรือมีอคติของบุคคลในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมา
2. เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางที่ดีหรือต่อต้านสภาพแวดล้อมที่มาถึงทางใดทางหนึ่ง

3. ในด้านพฤติกรรมของคนเรา เจตคติ หมายถึง การเตรียมตัวหรือความพร้อมในการที่จะตอบสนอง กล่าวคือ

3.1 เป็นการแสดงออกถึงการตอบสนองที่จะเกิดขึ้นภายในบุคคลนั้น ซึ่งจะยังไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด ซึ่งสามารถสังเกตจากพฤติกรรมภายนอก จะบ่งแสดงถึงคำตอบสนองจะแสดงออกมาอย่างรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัว ทางวาจา หรือจากสิ่งเร้าภายในร่างกาย สิ่ง que แสดงออกแต่ละอย่างเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของการตอบสนองทางเจตคติและแนวโน้มอื่นๆ ภายในตัวบุคคล

3.2 การตอบสนองทั้งหมดเป็นการแสดงออก ซึ่งเจตคติอาจจะทำภายในหรือภายนอกของบุคคลนั้น การกระตุ้นด้วยการพูดหรือวิธีอื่นๆ

3.3 การตอบสนองทั้งหมดเป็นการแสดงออก ซึ่งเจตคติอาจจะทำลายในหรือภายนอกของบุคคลนั้นการกระตุ้นด้วยการพูดหรือวิธีอื่นๆ

เจลิยว บุรีภักดี (2520 : 218) ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2518 : 3) ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงออกอย่างมั่นคงต่อบุคคลหรือสถานการณ์ใดๆ ที่อาจเป็นไปได้ในทางที่ดี (Positive) ขัดแย้ง (Negative) หรือเป็นกลาง (Neutral) ก็ได้ ซึ่งเป็นผลของการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีหรือเลวของบุคคล หรือสถานการณ์นั้นๆ

เออร์เนส อาร์ ฮิลการ์ด (Hillgard, 1962 : 504) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ต่อแนวความคิด หรือสภาพการณ์ใดๆ ในทางเข้าหาหรือหนีออกห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในทางเอนเอียงไปในลักษณะเดิม เมื่อได้พบพานกับสิ่งดังกล่าวอีก

กู๊ด (Good, 1959 : 48) ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึงความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะหนึ่ง อาจจะเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ต่อสภาพการณ์บางอย่างต่อบุคคลหรือสิ่งของ เช่น ความพึงพอใจ

เทอร์สโตน (Thurstone, 1968 : 1) ให้ความหมายว่า เจตคติ เป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความคิด ความกลัวบางสิ่งบางอย่าง

ลักษณะของเจตคติ

กานดา เต๊ะขันหมาก (2556 : 30) กล่าวโดยสรุป เจตคติ เป็นลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นแรงขับแรงจูงใจของบุคคล แสดงพฤติกรรมที่จะแสดงออกไปในทางต่อต้านหรือสนับสนุน ต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้น ถ้าทราบเจตคติของบุคคลใดที่สามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้ โดยปกติคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่

สนธยา พลศรี (2550 : 35-36) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของเจตคติ 6 ประการ คือ

1. เป็นลักษณะทางจิตใจ คือ ความรู้สึกไม่ใช่พฤติกรรมของมนุษย์
2. เกิดจากผลของการเรียนรู้ ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม
3. เป็นสิ่งที่เลียนแบบกันได้ โดยเฉพาะจากบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์

4. เป็นสิ่งที่ซับซ้อน บุคคลแต่ละคนจะมีเจตคติต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน เนื่องจากมีความแตกต่างกันในด้านภูมิหลัง ประสบการณ์เดิม การรับรู้และการเรียนรู้

5. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์ที่เหมาะสม

6. เป็นเครื่องชี้ให้เห็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลมีแนวโน้มที่สอดคล้องกับเจตคติ

เชาและไว (Shaw and wright, 1967 : 10 อ้างถึงใน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543 : 57-58) ได้กล่าวถึง ลักษณะทั่วไปของเจตคติ

ทิตยา สุวรรณชฎ (2520 : 603) กล่าวถึง เจตคติ เป็นสิ่งซึ่งบอกทิศทางของอาการแสดงออกของบุคคล หรือสภาวะการรับรู้ และเป็นที่ยอมรับในระหว่างนักวิชาการ เจตคติ มีลักษณะสำคัญของเจตคติ 4 ประการ คือ

1. เจตคติ เป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบ (Predisposition to Respond) ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะหรือจะเรียกว่าสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง

2. เจตคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา (Persistence Overtime) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. เจตคติ เป็นตัวแปรหนึ่ง นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่าง พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4. เจตคติ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจ ในอันที่จะทำให้บุคคลประเมิณผล หรือเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย เจตคตินับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทำงานอย่างหนึ่ง นอกจากความพร้อมและการจูงใจ บุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานจะช่วยให้ทำงานได้ผลทั้งนี้เพราะเจตคติเป็นต้นกำเนิดของความคิดและการแสดงการกระทำออกมานั่นเอง

นอแมลลี (Normally, 1978 : 312) กล่าวว่า เจตคติ มี 3 ลักษณะ คือ

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้วบุคคลนั้นจะกระทำต่อสิ่งนั้นในลักษณะอันจำกัด

3. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวร เนื่องจากแต่ละบุคคลมีประสบการณ์ การรับรู้ การเรียนรู้มามาก เจตคติอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของแนวความคิดองค์ประกอบ ของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติ

กานดา เต๊ะขันหมาก (2556 : 31) กล่าวว่าโดยสรุป เจตคติ มีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ ส่วนที่เป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ ส่วนประกอบที่เป็นเรื่องการใช้เหตุผลหรือความคิดและส่วนประกอบที่บุคคลมีความพร้อมในการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

สนธยา พลศรี (2550 : 36) กล่าวถึง องค์ประกอบของเจตคติ 3 ด้าน คือ

1. ด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) เป็นอารมณ์หรือ ความรู้สึกของบุคคลที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการประเมินค่าของสิ่งเร้านั้นแล้วเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ

2. ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นความรู้ ความเข้าใจและความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ในลักษณะของเหตุผลและการสรุปความ

3. ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมเมื่อกระทบกับสิ่งเร้า อันเป็นผลของความเชื่อและความรู้สึกของบุคคล พฤติกรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับเจตคติเสมอ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2531 : 5-8) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมีลักษณะสำคัญหลายประการต่าง ๆ กัน แต่ลักษณะที่เป็นสามัญในองค์ประกอบทั้ง 3 ซึ่งนักจิตวิทยาสังกมวัด คือ ทิศทาง และปริมาณขององค์ประกอบนั้น ๆ ทิศทาง (Direction) และการพร้อมกระทำไปในด้านที่เป็นบวกหรือลบ เช่น เกี่ยวกับองค์ประกอบทางความรู้ สามารถวัดได้ว่าบุคคลมีความรู้ในประเด็นที่ต้องการวัดในทางที่ว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว ส่วนองค์ประกอบทางการรู้สึก สามารถวัดว่าบุคคลมีความรู้ต่อสิ่งนั้นไปในทางบวกหรือลบ คือ ในทางชอบ และพอใจ ไม่พอใจ หรือไม่ชอบ ส่วนองค์ประกอบทางการพร้อมที่จะทำลายหรือขัดขวางความเจริญของสิ่งนั้น ปริมาณ (Magnitude) หมายถึง ความเข้มข้น หรือปริมาณความรุนแรงของเจตคติไปในทิศทางบวกหรือลบ กล่าวคือ บุคคลอาจมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรงมาก และต่ออีกสิ่งหนึ่งเพียงเบาบาง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น หรือขึ้นอยู่กับความพัวพันของบุคคลกับเรื่องนั้น

ทิตยา สุวรรณชฎ (2530 : 603-604) แยกองค์ประกอบของเจตคติออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ส่วนของความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง บรรดาความรู้สึกที่ชอบ รัก หรือเกลียด หรือกลัว

2. ส่วนของสติและเหตุผล (Cognitive Component) เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของบุคคลในการจำแนกและความแตกต่าง ตลอดจนผลต่อเนื่อง ผลได้ ผลเสีย กล่าวคือ การที่บุคคลจะสามารถนำเอาคุณค่าทางสังคมที่ได้รับอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดมาใช้ในการวิเคราะห์ พิจารณาประกอบเหตุผลของการที่ตนจะประเมินข้อแตกต่างส่วนนี้ กับความรู้สึก ก็คือ การพิจารณาของบุคคลในส่วนที่จะมีลักษณะปลอดภัยจากอารมณ์ แต่จะเป็นเรื่องของเหตุผลอันสืบเนื่องมาจากความเชื่อของบุคคล

3. ส่วนแบบพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึงแนวโน้มอันที่จะมีพฤติกรรม (Action Tendency) ซึ่งแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมนี้จะมีคามสัมพันธ์ต่อเนื่องกับส่วนของความรู้สึก

ตลอดจนส่วนของสติและเหตุผล ส่วนของแบบพฤติกรรมนี้จะเป็นส่วนที่บุคคลพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาแสดงออกต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เชดสกี โฆวาสินธุ์ (2527 : 66) กล่าวว่า เจตคติมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Feeling Component) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญกับสิ่งเร้าต่างๆ เป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินสิ่งเร้านั้น แล้วว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลวอย่างไร

3. องค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียง (Action Tendency Component) เป็นองค์ประกอบที่บุคคลจะประพฤติหรือปฏิบัติตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้มาจากการประเมินผล

แมกไกวาร์ (Mc Guire ,1969 : 155-156) เจตคติของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งว่าดี มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด บุคคลส่วนมากมักมีความรู้เชิงประเมินค่าของสิ่งของต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย ทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียงได้มาก ฉะนั้นการเปลี่ยนเจตคติที่สำคัญคือ การปรับองค์ประกอบความรู้เชิงประเมินค่าในเรื่องนั้นให้ตรงกับความเป็นจริงโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณหรือโทษต่อสิ่งนั้นเพิ่มเติมแก่บุคคล

2. ความรู้สึกพอใจ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พพอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ความรู้สึกพอใจของบุคคลจะเกิดขึ้นเอง และสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งนั้น

3. ความพร้อมกระทำ (Behavioral intention component) หมายถึง การที่บุคคลพร้อมที่จะช่วยเหลือสนับสนุนในสิ่งที่เขาชอบและพร้อมที่จะทำลายหรือเพิกเฉยต่อสิ่งที่เขาไม่พอใจ เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นแล้ว สิ่งซึ่งสอดคล้องกันและติดตามมาคือ ความพร้อมที่จะกระทำการให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย

วิธีการวัดเจตคติ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2549 : 19-20) เนื่องจากเจตคติเป็นมโนภาพที่วัดได้ยาก เมื่อเทียบกับการวัดด้านอื่น นักจิตวิทยาและนักวัดผลได้พยายามหาวิธีการวัด และสร้างเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพที่จะกระตุ้นให้ได้มาซึ่งความรู้ที่แท้จริงของผู้ถูกวัด สามารถสรุปวิธีการวัดเจตคติได้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีง่ายและตรงไปตรงมาที่สุด การสัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติให้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่า ผู้ถาม

อาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบ เนื่องจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือ ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระ และแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นโดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อจะทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่อ อุปนิสัยเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะถูกต้องใกล้เคียงกับความจริง หรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้น มีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือ ควรมีการศึกษาหลายๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะเจตคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุ นอกจากนี้ตัวผู้สังเกตเองจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง และการสังเกตควรสังเกตหลายช่วงเวลาไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. การรายงานตนเอง (Self-Report) วิธีนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอวัดแสดงความรู้สึกรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือ สิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมาแบบทดสอบหรือมาตรวัดที่เป็นของแนว เทอร์สโตน (Thurstone) กัทท์แมน (Guttman) ลิเคิร์ต (Likert) และ ออสกู๊ด (Osgood) นอกจากนี้ที่กล่าวมายังมีแบบให้ผู้สอรายงานตนเองและอื่นๆ อีกมากแล้วแต่จุดมุ่งหมายของการสร้างและการวัด

4. เทคนิคจินตนาการ (Projective Techniques) วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอพบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลกๆ เมื่อผู้สอพบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมาย จากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ได้ว่ามีเจตคติต่อเป้าเจตคติอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ (Physiological Measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้าแต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึกอันจะทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าจิตใจเข้มแข็งอย่างหนึ่ง เสียใจเข้มแข็งอีกอย่างหนึ่ง ใช้หลักการเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดีพอจึงไม่นิยมใช้เท่าใดนัก

สุชา จันทรเฒ (2527 : 243-244) เสนอว่า การวัดเจตคติอาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. วิธีของเทอร์สโตน (The Thurstone Method) ประกอบไปด้วยประโยคต่างๆประมาณ 10-20 ประโยค หรือมากกว่านั้น ประโยคต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวแทนของระดับความคิดเห็นต่างๆ กัน ผู้ทดสอบจะต้องแสดงให้เห็นว่า เขาเห็นด้วยกับประโยคใดบ้าง ประโยคหนึ่งๆ จะกำหนดค่าเอาไว้ คือ กำหนดเป็น Scale Value ขึ้นเริ่มจาก 0.0 ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยๆ ไปถึง 5.5 สำหรับประโยคที่มีความรู้สึกเป็นกลางๆ จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งเป็นค่าสูงสุด สำหรับประโยคที่พึงพอใจมากที่สุด

2. วิธีลิเคิร์ต (The Likert Technique) มาตรส่วนนี้ประกอบด้วยประโยคต่างๆ ซึ่งแต่ละประโยคผู้ถูกทดสอบจะแสดงความรู้สึกของตนออกมา 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ละระดับมีคะแนนให้ไว้ตั้งแต่ 1-5 คะแนน คะแนนของคนหนึ่งๆ ได้จากคะแนนรวมจากทุกๆ ประโยค

กล่าวโดยสรุป การวัดเจตคตินั้นนับว่ายาก เพราะเจตคติเป็นแบบพฤติกรรมภายในมีลักษณะเป็นนามธรรม อย่างไรก็ตาม การวัดเจตคติก็น่าสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การให้ตอบแบบสอบถาม วิธีของลิเคิร์ท เป็นต้น

ประโยชน์ของเจตคติ

กานดา เต๊ะขันหมาก (2556 : 33) ได้สรุปว่า เจตคติ เป็นลักษณะทางจิตของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครัวเรือนที่เป็นแรงขับเคลื่อนใจให้กลุ่มบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครัวเรือนแสดงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ถ้าทราบเจตคติของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครัวเรือนก็สามารถทำนายพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของครัวเรือนนั้นได้ ซึ่ง โดยปกติคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่ ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้จะศึกษาเจตคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้าน

1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี
4. เงื่อนไขความรู้
5. เงื่อนไขคุณธรรม

ธีรภูมิ เอกะกุล (2549 : 20) ได้สรุปประโยชน์ของเจตคติ ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง (Self-Esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งมีการปฏิกริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปนั้นส่วนมากจะทำให้สิ่งทำความพอใจมากจะทำให้สิ่งทำความพอใจมากหรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่า เจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น
5. เตรียมบุคคลเพื่อให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ
6. ช่วยให้บุคคลได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าอะไรจะเกิดขึ้น
7. ทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จตามหลักชัยที่วางเอาไว้

ชัยยง ยามรัตน์ (2523 : 17-18) ได้สรุปประโยชน์ของเจตคติ ดังนี้

1. วัดเพื่อทำนายพฤติกรรม เนื่องด้วยเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่า เขามีความรู้ทางด้านที่ดี หรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด และเขามีความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบสิ่งนั้นเพียงใด เจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นจึงเป็นเครื่องทำนายว่าบุคคลนั้นจะมีการกระทำต่อสิ่งนั้น

ไปในทำนองใดด้วย ฉะนั้นการทราบเจตคติของบุคคลย่อมช่วยให้สามารถทำนายการกระทำของบุคคลนั้นได้ แม้จะไม่ถูกต้องเสมอไปก็ตาม

2. วัดเพื่อหาทางป้องกัน โดยทั่วไปการที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดอย่างนั้นเป็นสิทธิของเขาแต่การอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขของสังคม ย่อมจะเป็นไปได้เมื่อพลเมืองมีเจตคติต่อสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะเปิดทางให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน และไม่เกิดความแตกแยกในสังคม

3. วัดเพื่อหาทางแก้ไขเจตคติของบุคคลที่มีต่อเรื่องหนึ่งอาจแตกต่างกัน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องได้รับความคิดเห็นและเจตคติที่สอดคล้องกันเพื่อป้องกันปัญหาข้อขัดแย้ง

สรุปได้ว่าเจตคติเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางจิตใจ ที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งทางสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเจตคติมีปัจจัยสำคัญคือ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สิ่งที่เป็นแบบอย่าง และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน นั่นคือ รูปแบบความต่อเนื่องของเจตคตินอกจากนั้นวิธีการวัดเจตคติควรใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคจินตนาการและการวัดทางสรีระภาพ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2559 : 4-6) ได้อธิบายหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ไว้ว่า การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคม ได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

2. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่รับผิชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

3. ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคตินัยประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานอาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประเทศไทยไม่เปราะบางของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจดีกว่า

4. ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมา โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งนี้ เป้าหมายประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันนั้นพิจารณาจากทั้งประเด็นหลักและลักษณะของการพัฒนา ลักษณะฐานการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ ลักษณะของคนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนา และกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย โดยกำหนดไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัยดีและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีนานาชาติ ระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมนำ ดิจิทัล สามารถแข่งขันในการผลิตได้และค้าขายเป็น มีความเป็นสังคมประกอบการ มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพและรูปแบบที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการในตลาดโลกเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ เช่น การให้บริการคุณภาพทั้งด้านการเงิน ระบบโลจิสติกส์ บริการด้านสุขภาพและท่องเที่ยวคุณภาพเป็นครัวโลกของอาหารคุณภาพและปลอดภัย เป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการอัจฉริยะที่เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ใช้นวัตกรรม ทุนมนุษย์ทักษะสูงและเทคโนโลยีอัจฉริยะมาต่อยอดฐานการผลิตและบริการที่มีศักยภาพในปัจจุบันและพัฒนาฐานการผลิตและบริการใหม่ๆ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนที่มีความเป็นอัจฉริยะ”

5. ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้น

กลางให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มผลผลิตการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทยโดยที่เส้นทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลางการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการที่แผนพัฒนาฯ เป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับและส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา มา ในการกำหนดเป้าหมายได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติและการเป็นกรอบกำกับเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับย่อยลงมาที่จะต้องถูกส่งต่อและกำกับให้สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีผลสัมฤทธิ์ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการรวมทั้งการพัฒนากระบวนการที่สอดคล้องเป็นสาระเดียวกันหรือเสริมหนุนซึ่งกันและกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงกำหนดประเด็นบูรณาการเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางสำคัญประกอบกรอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน รวบรวมและกำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญในระดับปฏิบัติ และกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับสาขาการผลิตและบริการและจังหวัดที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านต่างๆ

ข้อมูลพื้นฐานของกองมหาดเล็ก สำนักพระราชวัง

กองมหาดเล็กเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักพระราชวัง มีหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ถวายงานองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ดูแลรักษาและจัดเตรียมเครื่องทรงและฉลองพระองค์ ซึ่งทรงใช้ในงานพระราชพิธีและทรงใช้ประจำวัน ประกอบและตั้งเครื่องเสวยประจำวัน ณ พระราชฐานที่ประทับ ประกอบเครื่องเสวยและอาหารตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชทาน จัดโต๊ะเสวยในการพระราชทานเลี้ยงพระราชอาคันตุกะ ตลอดจนงานพระราชทานเลี้ยงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้ประจำโต๊ะเสวย และที่ใช้ในการพระราชทานเลี้ยง ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่พิธีต่าง ๆ ที่จัดทางพระราชฐานที่ประทับปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย 1 งาน คือ (รายงานประจำปีกองมหาดเล็ก, 2559 : 15)

งานธุรการ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานด้านเอกสาร เริ่มตั้งแต่จัดทำหนังสือนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาหรือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บันทึกทะเบียนคุม รับ-ส่งงานระบบสารสนเทศและติดต่อประสานงานทั้งกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในหน้าที่ราชการ แบ่งงานภายในเป็น 6 หน่วยงาน คือ 1) งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ 2) งานบุคลากร ควบคุมการใช้การดูแล 3) บำรุงรักษายานพาหนะ งานการประชุม 4) งานธุรการทั่วไปของหน่วยงาน 5) วางแผน พัฒนา ติดตาม รวบรวมข้อมูล งานแผนงาน และ 6) งบประมาณของหน่วยงาน

ฝ่ายมหาดเล็ก ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเครื่องเสวยฯ ของทุกพระองค์ ทุกมือและทุกสถานที่ อยู่เวรยามถวายความปลอดภัยบนพระตำหนัก อันเป็นที่ประทับทุกแห่งตลอด 24 ชั่วโมงตามเสด็จฯ และรับเสด็จ ทุกพระองค์ในการเสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทุกแห่งปฏิบัติหน้าที่จัดเลี้ยงรับรองพระมุขประเทศต่าง ๆ ราชอาณาจักรและบุคคลต่าง ๆ ที่มาเยือนประเทศไทยทั้งที่เป็นทางการ และเป็นแขกส่วนพระองค์ รับผิดชอบสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ รับผิดชอบของที่มีผู้ถวายมาในระหว่างเสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ดูแลรับผิดชอบภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ประจำโต๊ะเสวยฯ แบ่งงานภายในเป็น 6 หน่วยงาน ดังนี้ งานธุรการ งานตั้งเครื่อง งานเชิญเครื่อง งานมหาดเล็กประจำสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ งานมหาดเล็กประจำพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี ฯ งานมหาดเล็กประจำพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์

ฝ่ายในพระองค์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการอยู่เฝ้า ฯ ถวายงานทุกพระองค์ตลอด 24 ชั่วโมง จัดเตรียมเครื่องต้น เครื่องทรง ฉลองพระองค์ พระมาลา ฯลฯ ถวายทรงใช้ประจำวันและตามพระราชกรณียกิจ ดูแลรักษาพระราชทรัพย์ สิ่งของส่วนพระองค์และของทางราชการที่มีอยู่ในห้องพระบรรทม จัดเรื่องพระสำอาง พระโสดและสิ่งของต่าง ๆ ที่ทรงใช้ทอดถวายประจำห้องพระบรรทม ห้องทรงพระอักษร ห้องแต่งพระองค์ ห้องทรงนมัสการ และห้องสรง ควบคุมดูแลมหาดเล็ก เข้าที่และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่ในห้องพระบรรทม ตามเสด็จเมื่อเสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและเสด็จ ฯ แปรพระราชฐานประทับแรมต่างจังหวัดปฏิบัติหน้าที่รับใช้ในองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ชัก-อบ-รีด ทำความสะอาดฉลองพระองค์พระสนับเพลา พระภูษาและผ้าทรงต่าง ๆ ของทุกพระองค์ ซึ่งทรงใช้ในงานพระราชพิธีและทรงใช้ประจำวัน ดูแลรักษา และจัดเตรียมเครื่องทรงและฉลองพระองค์ ซึ่งทรงใช้ในงานพระราชพิธีและทรงใช้ประจำวัน จัดผ้าปูโต๊ะเสวยในการพระราชทานเลี้ยงรับรองพระราชอาคันตุกะ ตลอดจนพระราชทานเลี้ยงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในเขตที่ประทับและนอกสถานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดหาของใช้ส่วนพระองค์ แบ่งงานภายในเป็น 5 งาน คือ งานธุรการและราชพัสดุ งานมหาดเล็กห้องพระบรรทม งานพระภูษาฝ่ายหน้า งานพระภูษาฝ่ายในงานพระภูษาวังเทเวศร์

ฝ่ายวรภาน์ มีหน้าที่ในการจัดหาภาชนะ และจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้สำหรับเสิร์ฟโต๊ะเครื่องเสวยของทุกพระองค์ จัดหาภาชนะ และจัดเตรียม สิ่งของเครื่องใช้สำหรับเลี้ยงแขก ผู้มีเกียรติและข้าราชการประจำวัน และงานพระราชทานเลี้ยงทั่ว ๆ ไปทั้งหมด ทำความสะอาดภาชนะและสิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์ ปฏิบัติงานในงานเลี้ยงประจำวันและงานพระราชทานเลี้ยงทั่วไป

ทำบัญชีเบิกจ่าย ตรวจเช็คภาชนะสิ่งของเครื่องใช้เกี่ยวกับงานจัดเลี้ยง ควบคุม เก็บรักษา ซ่อมแซม รับผิดชอบสิ่งของเครื่องใช้ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ รถยนต์พัสดุ ครุภัณฑ์ทั้งหมด รับหนังสือราชการ หมายรับสั่ง กำหนดการต่าง ๆ เพื่อทราบและปฏิบัติเกี่ยวกับงานจัดเลี้ยง แบ่งงานภายในเป็น 4 งาน คือ งานธุรการ งานวรภาพและคลังเครื่องโต๊ะ งานจัดเลี้ยง งานพัสดุและยานพาหนะ

ฝ่ายมหาดเล็กพิธี ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานพระราชพิธี งานพระราชกุศลของทุกพระองค์ ตามหมายกำหนดทุกแห่ง จัดเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานพระราชพิธีต่างจังหวัดทุกแห่งที่เสด็จ ฯ แปรพระราชฐานไปประทับแรม จัดเครื่องราชสักการะ สิ่งของเครื่องใช้ ดอกไม้ รูปเทียนทั้งประจำวันและตามงานต่าง ๆ จัดเก็บรักษาเครื่องราชสักการะส่วนพระองค์ และเครื่องทองน้อย เครื่องท้ายที่นั่งแบ่งงานภายใน 3 งาน คือ งานธุรการงานพิธีต่างจังหวัด งานคลังพัสดุ

ฝ่ายห้องเครื่องมีหน้าที่ในการประกอบเครื่องเสวยประจำวันประกอบเครื่องเสวยหรืออาหารสำหรับพระราชอาคันตุกะที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พำนักที่พระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวัง ประกอบเครื่องเสวยสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ตามวังต่าง ๆ ประกอบเครื่องเสวยถวายสมเด็จพระสังฆราชและภัตตาหารสำหรับพระราชอาคันตุกะตามวัดต่าง ๆ และพระสงฆ์อาพาธในโรงพยาบาลที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ประกอบอาหารพระราชทานข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ครู-นักเรียนมูลนิธิศิลาปาชีพ ครูโรงเรียนจิตรลดา เจ้าหน้าที่มูลนิธิสายใจไทยจัดอาหาร เครื่องดื่มในงานพระราชทานเลี้ยงต่าง ๆ จัดอาหารกล่องสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ในเขตพระราชฐานที่ประทับและหน่วยงานภายนอกที่ขอพระราชทานในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานรับรองแขกเมือง งานพระราชพิธีต่าง ๆ งานขบวนเสด็จ ฯ นอกสถานที่ จัดซื้อเครื่องเสวยพิเศษ อาหารสด อาหารแห้งและเครื่องดื่มต่าง ๆ จัดซื้อ และบรรจุเครื่องสังฆทานเป็นชุด สำหรับพระราชทานถวายพระตามวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จัดเก็บ ดูแลรักษาและทำบัญชีควบคุมการใช้ภาชนะเครื่องเงินต่าง ๆ สำหรับใส่เครื่องเสวยประจำวันและงานพระราชทานเลี้ยง ซึ่งเป็นทรัพย์สินมีค่า จัดซื้ออาหารสด ผักสดและผลไม้สำหรับประกอบอาหารประจำวัน จัดทำบัญชียอดค่าใช้จ่ายค่าเครื่องเสวย ค่าอาหารพิเศษประจำวัน และอาหารสำหรับพระราชทานเลี้ยง โดยแบ่งหน่วยงานภายในเป็น 7 งาน คือ งานธุรการ งานห้องเครื่องไทย งานห้องเครื่องฝรั่ง งานเครื่องคั้นพิเศษ งานอาหารข้าราชการ งานอาหารผู้ป่วย งานคลังเครื่องกลักเครื่องกระป๋อง

กองมหาดเล็กมีบุคลากรทั้งสิ้น จำนวน 335 คน ดังกล่าวนั้น ได้แยกไปปฏิบัติตามหน่วยงาน ดังนี้ งานธุรการกองมหาดเล็ก มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 10 คน ฝ่ายมหาดเล็ก มีเจ้าหน้าที่จำนวน 52 คน ฝ่ายใน พระองค์มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 55 คน ฝ่ายวรภาพ มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 50 คน ฝ่ายมหาดเล็กพิธี มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 40 คน ฝ่ายห้องเครื่อง มีเจ้าหน้าที่ จำนวน 128 คน (ข้อมูล ณ มกราคม 2560)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพียงฤทัย ทิสนุ่น (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงาน ของข้าราชการกรมศุลกากร ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการกรมศุลกากรมีระดับการปฏิบัติต่อคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความรู้และคุณธรรม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศ รายได้ต่อเดือน ระดับชั้น (ซี) ข้าราชการกรมศุลกากรมีความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าตอบแทน ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ความสัมพันธ์ภายในองค์กรการตอบสนองสังคม อยู่ในระดับมาก ยกเว้นความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ต่อเดือน ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ อายุ ระดับชั้น (ซี) ข้าราชการกรมศุลกากร มีระดับการปฏิบัติคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและมีความพึงพอใจที่มีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ข้อเสนอแนะควรมีการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่งเสริมให้มีการเพิ่มรางวัล และแรงจูงใจและใส่ใจเรื่องความปลอดภัย

สมพร กรุดน้อย (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการองค์การกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน บริษัท แพรนด้า จิวเวลรี่ จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน ได้แก่ อายุ อายุงาน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ มีการรับรู้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการองค์การแตกต่างกัน ยกเว้นพนักงานที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกันมีการรับรู้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการองค์การไม่แตกต่างกัน การรับรู้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การรับรู้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการองค์การสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางค่อนข้างสูง กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรวรรณ ชมชัยยา และขวัญใจ จริยาทัศน์กร (2550) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุขของเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง อันดับแรก คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน รองลงมา คือ ด้านความมีเหตุผลและด้านความพอประมาณ คุณลักษณะดี เก่ง มีความสุข ของเด็กปฐมวัยที่ศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อันดับแรก คือ เด็กมีคุณลักษณะมีความสุข รองลงมา คือ เด็กมีคุณลักษณะดี และเด็กมีคุณลักษณะเก่ง ตามลำดับ ผู้ปกครองที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน ด้านระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ครอบคลุมในภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และ .01 ส่วนผู้ปกครองที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกันด้านเพศ และอายุ ในภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุข ของเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัมภาษณ์ อนุรักษ์ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอศรีเทพ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และความพอประมาณ 2) เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และหนี้สินต่างกัน มีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี มีการปฏิบัติด้านความพอประมาณมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 35 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุป เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และหนี้สินต่างกัน มีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษครั้งนี้ จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. นำแนวปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

ปิยะพร พูลเพิ่ม (2551) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียนฝ่ายกางวิทยาคม โรงเรียนนาร่อง) อำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารวิชาการ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่ารายการอื่น คือ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้กับคณะครูและผู้เกี่ยวข้อง รองลงมา คือ การอบรม ประชุมสัมมนา

บุคลากรในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนตามลำดับ ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า รายการอื่น คือ การบำรุงขวัญ และกำลังใจของครูผู้สอน รองลงมาคือ บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่ารายการอื่นคือ การตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ รองลงมา คือ การจัดทำแผนใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี ตามลำดับ ด้านการบริหารงานทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่ารายการอื่น คือ การกำหนดแผนปฏิบัติการและโครงการเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณ รองลงมาคือ การดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ และวัสดุครุภัณฑ์ให้มีคุณภาพและใช้การได้อยู่เสมอ ตามลำดับ ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่การเรียนการสอนให้เห็นภาพชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีการวางแผน กำกับติดตามประเมินผลให้มีการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสอดแทรกในรายวิชาที่สอน หรือจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ควรส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม กำหนดบทบาทของครูให้ครอบคลุมชัดเจนควรวางตัวบุคคลให้ถูกกับงานการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานโครงการตามลำดับก่อนหลังให้ชัดเจนและยึดแนวทางสายกลาง ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ทั้งถึงทุกงานและมีการควบคุมควรวางแผนและติดตามการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอย่างต่อเนื่องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินงานตามกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

เอื้องทิพย์ เกตุราช (2551) ศึกษาเรื่องการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ส่วนการใช้เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า เงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก และเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง 2) การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลคลองพระอุดม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา อายุ อาชีพ แหล่งความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ชลิตา ลขิตาวงศ์ (2551) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษารับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกฯ ทั้งสองหมู่บ้าน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความหมายและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านองค์ประกอบ ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านประโยชน์

พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 มีการรับรู้ทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว มากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 ส่วนพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกฯ ทั้งสองหมู่บ้านต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร รักสามัคคี ทั้งสองหมู่บ้านมีระดับพฤติกรรมปานกลางเหมือนกัน เพียงแต่กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 มีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 ทุกด้าน ยกเว้นด้านการเพิ่มรายได้ สุดท้าย ปัจจัยการรับรู้ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง ที่วิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 2 ที่มีการรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 เกือบทุกด้าน

สุคลธ์ เหลืองอิงคะสุต (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ทั้งภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของประชาชนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การเรียนรู้ การประหยัด และด้านการเอื้ออาทรต่อกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อกันมีความรู้ความเข้าใจในระดับมากทุกด้าน การศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน พบว่า ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการบันทึกบัญชีอยู่ในระดับบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การบันทึกบัญชีทุกครั้งที่มีการรับ - จ่าย ของครัวเรือน ท่านแจ้งรายรับ - รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือนให้สมาชิกใน ครัวเรือนทราบ ท่านได้รับการอบรมแนะนำให้ความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือน ครัวเรือนของท่านได้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ท่านบันทึกบัญชีครัวเรือนคนเดียวในครัวเรือน ในกรณีที่ท่านไม่อยู่สมาชิกในครอบครัวสามารถบันทึกบัญชีครัวเรือนแทนได้ สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน เจ้าหน้าที่โครงการทำบัญชีครัวเรือนมีการติดตามสนับสนุนผลการดำเนินงาน พบว่ามีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับบางครั้ง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในภาพรวมพบว่าประชาชนเห็นด้วยในเรื่องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ประชาชนมีความคิดเห็นในระดับ “ไม่แน่ใจ” ในประเด็นว่า “การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีปัญหา” และ “การไม่ทำบัญชีครัวเรือนก็สามารถออมได้” ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน โดยภาพรวมแล้วพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความรู้ความเข้าใจในด้านการลดรายจ่าย และการเอื้ออาทรต่อกันมีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการเพิ่มรายได้มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปราโมทย์ มลกล้า (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัว ในเขตการปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดีมาก พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้นำครอบครัว เมื่อจำแนกตามอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ของครอบครัวต่อปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่พบความแตกต่าง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากหน่วยงานของรัฐ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำครอบครัวในเขตการปกครองท้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 31.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

กานดา เตชะขันหมาก (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน : ศึกษากรณีจังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 50 ปี มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษาครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 4 คน ครัวเรือนมีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม มีรายได้ประจำเฉลี่ยเดือนละ 46,000 บาท รายจ่ายรวมเฉลี่ยเดือนละ 22,575 บาท มีเงินออมรวมเฉลี่ย 65,837 บาท และมีภาวะหนี้สิน รวมเฉลี่ย 199,081 บาท 2. สมาชิกของครัวเรือนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ในรอบปีที่ผ่านมาได้รับฟังข้อมูล/ข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ สัปดาห์ละ 3 ครั้งขึ้นไป เข้ารับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ศึกษาดูงาน 1 ครั้ง ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2 ครั้ง เผยแพร่ความรู้ 1 ครั้ง 3. ครัวเรือนได้รับการสนับสนุนให้ได้มีโอกาสในการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยการให้เข้ารับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ศึกษาดูงาน 1 ครั้ง ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1 ครั้ง เผยแพร่ความรู้ 1 ครั้ง ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ด้านการให้คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะ 2 ครั้ง ด้านกำลังใจ/คำยกย่องชมเชย 1 ครั้ง การให้รวมกลุ่มกันภายในชุมชน 2 กลุ่ม และการให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับครัวเรือนอื่นๆ ภายนอกชุมชน 4. ประชากรมีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก โดยตอบคำถามได้ถูกต้องร้อยละ 83.6 ถึง 98.2 5. ประชากรมีเจตคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยเท่ากัน 6. สมาชิกในครัวเรือนมีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง 7. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดลพบุรี มีจำนวน 5 ปัจจัย คือ 1) แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ 2) การรับข้อมูล/ข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ 3) การเข้ารับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ 4) การสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติ

ด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการให้คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ และ

5) การสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการให้รวมกลุ่มกันในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับการสนับสนุนให้รวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อปฏิบัติด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรให้การสนับสนุนแก่สมาชิกในครัวเรือนด้านการให้คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น
4. ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโทรทัศน์
5. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว ทำน้ำสกัดชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งครัวเรือนสามารถจะทำได้เองหรือรวมกลุ่มกันขึ้น นอกจากจะช่วยลดต้นทุนแล้วก็อาจจะเป็นการเพิ่มรายได้สู่ครัวเรือนอีกด้วย

ชูศรี สุวรรณ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินชีวิตของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนบน 5 อันดับแรก ได้แก่ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แต่งกายผิดระเบียบของมหาวิทยาลัยไม่สนใจเรียน คิ่มเครื่องคิ่มแอลกอฮอล์ และไม่กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ตามลำดับ และพบว่าความรู้พื้นฐานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เจตคติต่อการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และการควบคุมอารมณ์ เป็นปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงส่วน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีผลทางลบ องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การระบุประเด็นปัญหา การรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การพิจารณาทางเลือก การลงข้อสรุป และการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นประกอบด้วย หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาตนเองสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ 10 กิจกรรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตร ฝึกอบรมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ส่วนการทดลองประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด คือ นักศึกษาครูที่เข้าอบรมสามารถผ่านการประเมินตามจุดประสงค์

การเรียนรู้ทุกกิจกรรมโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และมีเจตคติต่อการนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จันทรา ปักกระโถ (2552) ได้ทำการศึกษา ความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 7 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ผลการวิจัยพบว่า 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกความรู้ความเข้าใจเป็นรายด้าน คือ ด้านความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและด้านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับเจตคติที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ คือ กระบวนการเรียนการสอนของครู ควรมีเทคนิควิธีการในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจง่าย สนุกสนาน ไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และควรมีสื่อการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม ควรมีตัวอย่างที่ดีในการส่งเสริมการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนในเรื่องการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

สิลวัต ศรีสวัสดิ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ อายุ สถานภาพ สมรส ลักษณะครอบครัว สถานะของการอยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ระดับการศึกษา พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การออมเงิน และการบริจจาคทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ ถิ่นกำเนิด ถิ่นเติบโต ศาสนา ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาระหนี้สิน สถานภาพทาง

สังคม ประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการอาศัยในชุมชนที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ ภาครัฐควรส่งเสริมให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเปิดให้มีหลักสูตรรวมถึงการเขียนตำรา/หนังสือเรียนที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นควบคู่กับการพัฒนารูปแบบให้น่าสนใจมากขึ้นเพื่อจะได้เข้าถึงประชาชนทุกลำดับชั้น เนื่องจากปัจจุบันจะเห็นว่าการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนสามารถให้ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับผู้ที่มีการศึกษาสูงได้ค่อนข้างดีแล้วแต่ยังไม่สามารถสื่อสารให้ผู้ที่มีการศึกษาดำเนินได้ ควรใช้รูปแบบการนำเสนอแบบใหม่ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง

บุญชูรักษา กำนันชัย (2552) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความมีเหตุผล การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี จำแนกตามอาชีพไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ กลุ่มครูที่มีอายุต่ำกว่า 36 ปี กับกลุ่มครูอายุมากกว่า 40 ปี กลุ่มครูที่มีอายุ 36-40 ปี กับกลุ่มครูอายุมากกว่า 40 ปี คุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ปริญญาตรี หรือเทียบเท่ากับสูงกว่าปริญญาตรี บทบาทหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ปกครอง ครูกับผู้ปกครอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรีที่ต่างเขตกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วุฒิทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ปกครอง ครูกับผู้ปกครอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรีที่ต่างเขตกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ด้านความพอประมาณ นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง และด้านการมีภูมิคุ้มกัน นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนี้ ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเก็บออม การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การใช้ทรัพยากรทุกอย่างอย่างประหยัดและรู้คุณค่า การประหยัดของเก่าให้กลับมาใช้ได้อีกครั้ง ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง” ในทุกรายวิชา มีการจัดตั้งชมรมเศรษฐกิจพอเพียง มีการฝึก

ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการณรงค์ ได้แก่ การทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ในมหาวิทยาลัย การจัดอบรมให้ความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดนิทรรศการเศรษฐกิจพอเพียง

พระมหาอนุชา ทองทา (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความรู้และพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตในระดับมาก การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า อายุ ที่พักอาศัย ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษา และ โปรแกรมวิชา มีความแตกต่างกันในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนเพศ และ รายได้ต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างความรู้กับพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิต พบว่า ไม่มีความแปรปรวนที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .01 การสัมภาษณ์นักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความรู้และพฤติกรรมในการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยอมรับว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นมีผลดีในหลาย ๆ ด้าน ทั้งต่อตนเองและสังคม อีกทั้งสามารถช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองได้ และให้รู้จักแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี

สุมนทนา ศรีสวัสดิ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในประเทศไทย โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของเยาวชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน 5 ด้าน มีดังนี้ (1) ด้านเศรษฐกิจ นักเรียนมีการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล พอประมาณ และประหยัด เท่าที่จำเป็น ใช้ชีวิตอย่างพอควร (2) ด้านสังคม นักเรียนได้ช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน มีการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ นึกถึงผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม (3) ด้านจิตใจ ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือ ทำให้ตนเองมีจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการปลูกจิตสำนึกรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ด้วยการเรียนรู้ มีการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน (5) ด้านวัฒนธรรม มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเดิม การอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่น อนุรักษ์ประเพณีพื้นบ้าน และอนุรักษ์การใช้ภาษาประจำถิ่น

2. แนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในประเทศไทย ด้านเศรษฐกิจ ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักการประหยัดและอดออม รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง คือ ใช้อย่างมีเหตุผล ใช้อย่างพอประมาณ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ควรส่งเสริมให้นักเรียนคิดและวางแผนอย่างรอบคอบด้วยการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการวิเคราะห์บัญชีรายรับรายจ่าย ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการออมเงินด้วยตนเอง และนำเงินที่ออมไว้ไปฝากธนาคาร ด้านสังคม ควรมีแนวทาง ดังนี้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีจิตอาสา รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน ควรมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกสาธารณะ นึกถึงผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม รู้จักเสียสละ มีความสามัคคี รู้จักเผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้

บันทึกการทำหน้าที่ได้ช่วยเหลือบิดามารดา ผู้ปกครอง และคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ เพื่อนๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไป ด้านจิตใจ ควรมีแนวทาง ดังนี้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจทางศาสนาที่ตนนับถือ ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าค่ายคุณธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีแนวทาง ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรมีการรณรงค์ให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี รู้จักนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดทำขบวนกีฬา ตามโครงการกีฬาเพื่อสุขภาพ ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้รักษาสีสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชน ด้านวัฒนธรรม ควรมีแนวทาง ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักสืบสานวัฒนธรรมไทย ปลูกฝังมารยาทไทย โดยมีการสอนมารยาทไทย ควรให้นักเรียนทำอาหารท้องถิ่นที่ตนเองชอบ และสนใจ ควรมีการอนุรักษ์การใช้ภาษาประจำถิ่น มีการรณรงค์พูดภาษาท้องถิ่นไทยเลย ควรมีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเดิม พิธีพูนุรักษ์ประเพณีพื้นบ้าน โดยการให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีพื้นบ้าน

3. การสร้างรูปแบบ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผสมผสานแนวคิดจากสถานศึกษาในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีรูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบด้านเศรษฐกิจมีกิจกรรม คือ (1) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (2) การออมเงิน 2) ด้านสังคม มีกิจกรรม คือ (1) กิจกรรมจิตอาสา (2) ธนาคารความดี 3) ด้านจิตใจ มีกิจกรรม คือ (1) การสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิ (2) ค่ายอบรมคุณธรรม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรม คือ (1) กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2) กิจกรรมกีฬาเพื่อสุขภาพ (3) กิจกรรมการเก็บขยะในโรงเรียน และ 5) ด้านวัฒนธรรม มีกิจกรรม คือ (1) การอบรมมารยาทไทย (2) การส่งเสริมการบริโภคอาหารท้องถิ่น (3) รณรงค์การพูดภาษาท้องถิ่น (4) การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และมีการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าว ในสถานการณ์จริงเป็นเวลา 4 เดือน และได้ประเมินรูปแบบตามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้ปกครอง ซึ่งพบว่าผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตนของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์จากโครงการ

สุนทร พรหมดี (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกงาม อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย ผลการวิจัย พบว่า สภาพพฤติกรรมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัดแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการประหยัดทรัพย์สิน นักเรียน จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ใช้เงินเกินวันละ 20 บาท และไม่เงินเหลือฝากออกทรัพย์ ด้านการประหยัด มีนักเรียนบางส่วนไม่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ชอบเข้าร้านเกม ไม่เอาใจใส่ต่อภาระงานของครอบครัวและการบ้าน ด้านการประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ นักเรียนบางคนไม่รู้จักรักษาสิ่งของเครื่องใช้ที่มีใช้อยู่อย่างไม่ระมัดระวัง ความคาดหวังให้นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรอบรู้ รู้จักประหยัดและอดออม มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้ แนวทางในการพัฒนา คือ ปลูกฝังแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยบูรณาการอยู่ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง เป็นคนมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ กิจกรรมการออมทรัพย์ กิจกรรมค่ายคุณธรรม

นำวิถีชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกิจกรรมเสริมสร้างเสริมทักษะชีวิต โดยใช้กลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ป้องกัน กลยุทธ์แก้ไข และกลยุทธ์สนับสนุน ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกงาม จำนวน 80 คน พบว่า นักเรียน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีความพอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยลดค่าใช้จ่ายลง และมีเงินฝากออมทรัพย์ทุกวัน มีการวางแผนการใช้จ่ายดีขึ้น รู้จักแบ่งสัดส่วนการใช้เวลาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น อีกทั้งยังรู้จักรักษาสິงของเครื่องใช้ของตนเองและส่วนรวม

พนมพร เฝ้าเจริญ และคณะ (2553) การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการทำงานวิจัยของครูในโรงเรียน 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครูและครูพระ 2 เรื่อง คือ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด วิธีสอน เทคนิคในการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียน และการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 3) การปฏิบัติการของครูในโรงเรียน/ในชั้นเรียนเพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของครู และ 5) การจัดประชุมเสนอผลงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียน และร้อยละ 95.54 ของครูที่เข้าร่วมโครงการสามารถจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ นอกจากนั้นในภาพรวมเจตคติของครูต่อการใช้กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังการใช้สูงกว่าก่อนการใช้

ศุภชัย ชัยจันทร์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และเพื่อประเมินความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ที่ค้นพบในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ใช้กลุ่มตัวอย่าง 265 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน โดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับต่ำ 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านการประหยัด และด้านการเพิ่มรายได้ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ

คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน 53 คน และผู้เชี่ยวชาญ 6 คน โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มระดมสมองเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์และหาข้อสรุปเพื่อนำไปกำหนดเป็นแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ผลการศึกษา พบว่า ยุทธศาสตร์ การพัฒนาและแผนงานโครงการในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ได้กำหนดไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการบริหารจัดการทุนชุมชนและยุทธศาสตร์การเสริมสร้างรายได้และการมีงานทำ ระยะที่ 3 เป็นการประเมินความเหมาะสมของยุทธศาสตร์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ กิจกรรมและตัวชี้วัดความสำเร็จในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติจริงจากผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ซึ่งผลของการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ายุทธศาสตร์การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 8 แผนงาน/โครงการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 99.45

เสวียน ประทุมทอง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวงจังหวัดเลย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตการปกครองของบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย จำนวน 96 คน และเชิงคุณภาพใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เกษตรอย่างยั่งยืน กลุ่มกองทุนหมู่บ้านกลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มโคกระบือ รวม 18 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย ดังนี้

1.1 การดำเนินงานกิจกรรมชุมชนการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่กิจกรรมชุมชนในระดับครอบครัว พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.25$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นด้านการลด ละ และเลิกอบายมุขมีมากที่สุดซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.37$) รองลงมา คือ ด้านบ้านเรือนน่าอยู่ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.34$) และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว ในภาพรวมที่มีน้อยที่สุดคือด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 2.67$)

1.2 การดำเนินงานกิจกรรมชุมชนการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่กิจกรรมชุมชนในระดับชุมชน พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือด้านการยกเชิดชูคนดีมีคุณธรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.44$) รองลงมาได้แก่ ด้านชุมชนเรียนรู้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.32$) และด้านที่มีระดับต่ำที่สุด คือ ด้านวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.06$)

2. ผลการศึกษาการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย ได้วิสัยทัศน์ คือ ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่การเรียนรู้สู่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่งดงาม และมียุทธศาสตร์ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างการจัดการชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้การสร้างคุณค่าวิถี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างวิถีเกษตรชุมชนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ได้มาตรฐาน

กษกร ชำนาญกิตติชัย และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.98 มีอายุระหว่าง 18 - 19 ร้อยละ 94.92 ศึกษาโปรแกรมการบริหารธุรกิจ ร้อยละ 30.80 และโปรแกรมนิเทศศาสตร์ ร้อยละ 31.75 อาศัยต่างจังหวัด ร้อยละ 69.20 สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีรายได้พอๆ กับรายจ่าย ร้อยละ 52.38 มีการออมเงินต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 59.37 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่กู้เงินรัฐบาลเพื่อการศึกษา ร้อยละ 62.54

2. ในภาพรวมของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ นักศึกษาได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต ด้านมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต ด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และด้านความพอประมาณในการดำเนินชีวิต

3. การทดสอบความแตกต่างระหว่างการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา สามารถสรุปผลการทดสอบได้ดังนี้ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันในทุกปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ โปรแกรมที่ศึกษา ภูมิลำเนา สถานภาพทางเศรษฐกิจ การออมเงิน และการใช้บริการเงินกู้

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 18-28 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ มีรายได้ในช่วง 6,001-9,000 บาท และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 10 ปีขึ้นไป การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการปฏิบัติของประชาชนทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ด้านการมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผล ได้แก่ เพศ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่สำคัญที่สุดคือ ภาครัฐ หรือมหาวิทยาลัยในเขตบริการของชุมชน ควรจัดบริการวิชาการแก่ชุมชนในเรื่องการทำบัญชีการออม และให้ความรู้ด้านแนวทางการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่ออบายมุขโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน และคนวัยทำงาน

สุกัญญา เกิดศิริ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาพญาเม็งรายที่เข้าโครงการฟื้นฟูและพัฒนากสิกรรมรายย่อยและยากจน ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรภายหลังการอบรมฟื้นฟู มีเกษตรกรส่วนน้อยที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตได้ ส่งผลทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถลดรายจ่ายและมีการออมเพิ่มขึ้น ส่วนกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจำนวนร้อยละ 89.8 คือ เกษตรกรที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในด้านเศรษฐกิจ โดยมี 3 ประเด็น คือ 1. การมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลักและอาชีพเสริมในภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย 2. การลดรายจ่ายมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับปานกลาง 3. การออมเงินของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่การออมในรูปแบบการส่งเงินค่าสงเคราะห์ศพ กับสมาคมปากน้ำลูกค้า ธ.ก.ส. และออมด้วยการถือหุ้นของกองทุนหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยจ่ายเป็นรายเดือนและรายปี ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ ด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ 1) การไม่มีที่ทำกิน ขาดแหล่งน้ำไม่เข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) การลดต้นทุนการผลิตได้แก่ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง เช่น ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดวัชพืช เครื่องมืออุปกรณ์และการลดรายจ่ายในครัวเรือน คือ รายจ่ายส่งเสียบุตรเรียนสูงและ ลด ละ เลิกอบายมุขไม่ได้ 3) การออมเงิน ได้แก่ มีงานหลักที่ต้องทำมากจึงไม่มีเวลาจดบัญชีครัวเรือน รายจ่ายมาก รายได้น้อย

จึงขาดแรงจูงใจในการออมเงิน จึงไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

กานดา เต๊ะขันหมาก (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 86.1) รองลงมาคือ จากการเรียนการสอน (ร้อยละ 78.8) อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 66.9) และหนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร (ร้อยละ 61.9) ตามลำดับ

2. นักศึกษาตอบแบบสอบถามถูกน้อยที่สุด 3 ข้อ และมากที่สุด 15 ข้อ โดยมีตอบถูกเฉลี่ย 9.74 ข้อ มีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก ร้อยละ 22.9 ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.2 และในระดับน้อย ร้อยละ 25.9 มีรายการที่นักศึกษามีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก จำนวน 6 รายการ จาก 15 รายการ (ร้อยละ 40.00) ระดับปานกลาง จำนวน 3 รายการ จาก 15 รายการ (ร้อยละ 20.00) และระดับน้อย จำนวน 6 รายการ จาก 15 รายการ (ร้อยละ 40.00)

3. มีเจตคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับดีมาก จำนวน 2 ข้อ จาก 15 ข้อ (ร้อยละ 13.33) ในระดับดี จำนวน 6 ข้อ จาก 15 ข้อ (ร้อยละ 40.00) และในระดับที่ควรได้รับการพัฒนา จำนวน 7 ข้อ จาก 15 ข้อ (ร้อยละ 46.67)

4. มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับเกือบทุกครั้งในทุกด้าน (ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจและการใช้จ่าย)

5. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานในระดับน้อยมาก) 2) จำนวนเงินที่ได้รับเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายต่อเดือน (มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานในระดับน้อยมาก) และ 3) ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (มีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐานในระดับน้อยมาก)

กฤษฎา อุ่นตุ้ม และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับรู้เศรษฐกิจพอเพียง และความสุขในการทำงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ บ้านแม่ปู่คา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาลักษณะทางด้านประชากร รวมไปถึงพฤติกรรม การรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขในการทำงาน ของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนแม่ปู่คา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนแม่ปู่คา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.9 ซึ่งมีอายุมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท ร้อยละ 75.0 ส่วนใหญ่ทำงานประเภทการเกษตร ของวิสาหกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ

29.2 รองลงมาคือ ข้าวแคบ เย็บปักถักร้อย งานไม้ แกะสลัก และผ้าฝ้ายปักด้น ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์
พฤติกรรมการรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีการพฤติกรรมกร

ข้อค้นพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อค้นพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง	สถานภาพส่วนบุคคลอายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ฯลฯ	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ความตระหนักในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ	การบริจาคตพย์	การออมเงิน
สมพร กรุดน้อย	✓	✓						
อรรวรรณ ชมชัยยา	✓							
ปิยะพร พูลเพิ่ม		✓	✓					
เอื้อทิพย์ เกตุราย	✓		✓		✓			
ชลิตา ลชิดาวงค์		✓						
ปราโมทย์ มงคลล้ำ	✓	✓	✓					
กานดา เต๊ะขันหมาก		✓		✓	✓	✓		
ศีลวัต ศรีสวัสดิ์	✓	✓	✓				✓	✓
บุญญะรักษ์ คำนวนชัย	✓							
พระมหาอนุชา ทองทา	✓							
บลุ่ม	✓		✓					

ข้อค้นพบปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง	สถานภาพส่วนบุคคล อายุระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ สมรส ฯลฯ	การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	ความเข้าใจ ความเข้าใจ ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	ความตระหนัก ในคุณค่า ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	การเรียนรู้ ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	การสนับสนุน ให้เกิดการ ปฏิบัติด้าน เศรษฐกิจ	การบริจาค ทรัพย์	การออม เงิน
สรรพคุณ พัฒพันธ์	✓	✓			✓			
แบนครู					✓			
ภัทริยา โฮเม					✓			
สิริกาญจน์ โชคสิทธิเกียรติ					✓			
นิรนาท ชูดวงศ์					✓			
จันทร์ ปักกระโถ				✓				
สุรางค์ ไก่ตระกูล				✓				
สันติ ไชยมงคล				✓				
ดวงเดือน พิณธมนาวิน				✓				
ความถี่	9	7	5	5	7	1	1	1

จากตารางความถี่ผู้เขียนสรุปตัวการส่งเสริมพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเจ้าหน้าที่สังกัดกองมหาดเล็ก สำนักพระราชวัง ไว้ดังนี้

1. ด้านสถานภาพส่วนบุคคลอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ฯลฯ ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ สมพร กรุดน้อย อรพรรณ ชมชัยยา และนักวิชาการอื่น กล่าวโดยสรุปไว้ว่า 1) เพศ 2) อายุ หมายถึง อายุเต็มของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม 4) สถานภาพการสมรส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ครองในปัจจุบันของผู้ตอบสถานภาพโสด สมรส แยกกันอยู่ หย่าร้าง 5) ระยะเวลาในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม 6) รายได้/เดือน หมายถึง เงินเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

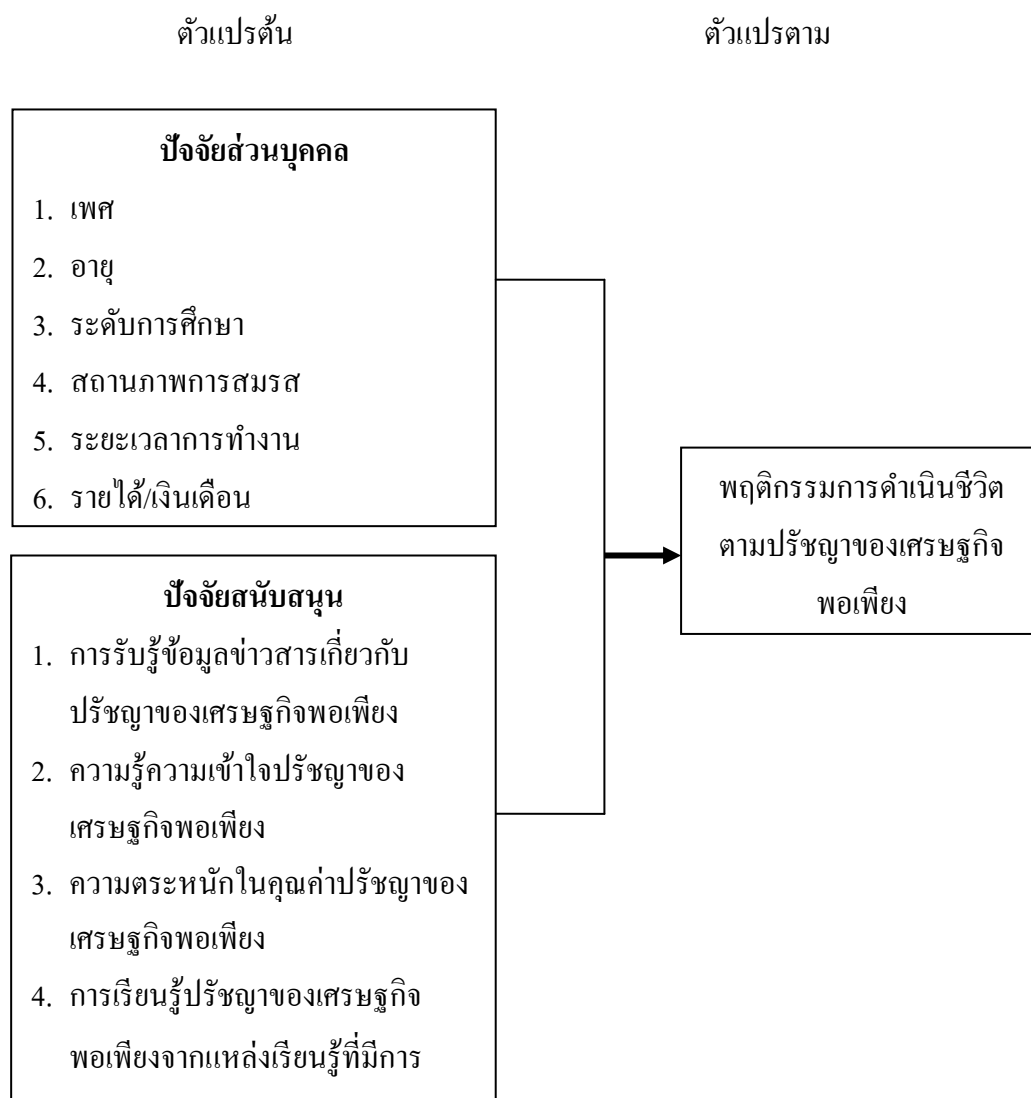
2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ สมพร กรุดน้อย ชลิตา ลขิตาวงศ์ และนักวิชาการอื่น กล่าวโดยสรุปไว้ว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของปิยะพร พลูเพิ่ม เอื้อทิพย์ เกตุราช และนักวิชาการอื่น กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ความรู้ความเข้าใจแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของผู้ตอบแบบสอบถามในการจดจำหรือระลึกถึงรวมทั้งการแปลความหมาย ดีความ สรุปความและขยายความเรื่องราวเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสามารถนำมาถ่ายทอดความรู้ได้ สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. ความตระหนักในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ สุรางค์ ไคว์ตระกูล จันทรา ปักกระโถ และนักวิชาการอื่น กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ความตระหนักในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต (ตระหนัก หมายถึง การเห็นความสำคัญ การรู้ชัดแจ้ง)

5. การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการรับปฏิบัติจริง ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ เอื้อทิพย์ เกตุราช กานดา เต๋อขันหมาก และนักวิชาการอื่น กล่าวโดยสรุปได้ว่าการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติจริง หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการได้เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรับ การเข้ารับการฝึกอบรม/การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานหรือสถานที่ ที่มีการปฏิบัติจริง การศึกษาดูงานเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.3 : กรอบแนวคิดในการวิจัย